

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ПРОЄКТ «ІНТЕЛЕКТ УКРАЇНИ»

ЗАРУБІЖНА ЛІТЕРАТУРА

5–9 класи

Експериментальна навчальна програма
для закладів загальної середньої освіти,
що працюють за науково-педагогічним проєктом
«Інтелект України»

2021

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Експериментальну програму із зарубіжної літератури для 5–9 класів створено на основі Державного стандарту повної загальної середньої освіти (постанова Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 року № 898) з урахуванням Програми із зарубіжної літератури для 5–9 класів для закладів загальної середньої освіти (2012 р. зі змінами 2015–2017 рр.) та відповідно до Концепції «Нової української школи» (схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. № 988-р «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року»).

Програму із зарубіжної літератури для закладів загальної середньої освіти (5–9 клас; зі змінами) було затверджено наказами Міністерства освіти і науки України від 13 січня 2017 року № 52 та від 10 лютого 2017 року № 201.

Метою вивчення зарубіжної літератури в 5–9 класах закладів загальної середньої освіти є прилучення молоді до кращих здобутків зарубіжної літератури та культури, розвиток творчої особистості (читача), формування в учнів гуманістичного світогляду, високих моральних цінностей, естетичних смаків, а також якостей громадянина України, який усвідомлює свою належність до світової спільноти.

Відповідно до цього програма із зарубіжної літератури для 5–9 класів спрямована на утвердження серед здобувачів освіти культури читання, сприйняття книжки як універсального носія інформації (хоча при цьому книжка не сприймається як «конкурентний» продукт віртуального простору або опозиція інтернет-продукції).

У межах проєкту «Інтелект України» вивчення зарубіжної літератури передбачає виховання любові до літератури як органічної частки світової культури, прагнення до збереження рідної мови, національних традицій і цінностей. При цьому герої творів сприймаються як позитивні й негативні *поведінкові моделі* представників різних націй і ментальних кодів.

З урахуванням спрямованості нашої держави на інтеграцію в європейський культурний простір, важливим у процесі аналізу художніх творів представників різних епох і літератур є встановлення міжкультурного контексту, міжпредметна інтеграція, усвідомлення мистецького перетину тем,

мотивів, образів у творах зарубіжної літератури різних (на перший погляд) країн світу.

В основі вивчення зарубіжної літератури закладено *текстоцентричний принцип*. Через аналіз змісту й художніх особливостей тексту, розгляд образів-персонажів як певної поведінкової моделі виховується повага до культур усіх народів світу, насамперед — національних традицій і символів українського народу.

Додатковими завданнями вивчення зарубіжної літератури в 5–9 класах у межах науково-педагогічного проєкту «Інтелект України» є:

- усвідомлене розуміння ментального коду певного народу як *генетичного, соціокультурного коду національної парадигми* з метою сприйняття кращих рис представників культурних традицій, а відповідно подальшої реалізації особистісного потенціалу учнів;

- збереження *«індивідуального національного обличчя»* з метою плекання і формування в учнів кращих позитивних рис національного характеру;

- активне творення і формування *духовно-практичної сфери менталітету* як національно-ментальної парадигми, що сприятиме загальній гуманізації суспільства, зокрема школи як соціальної інституції та кожної особистості;

- культивування *здорового оптимізму, позитивного мислення* здобувачів освіти для подальшої налаштованості на осмислення моральних і культурних цінностей, системи вчинків і дій, що мотивуються любов'ю, повагою, *усвідомленою відповідальністю* перед власним народом.

Виконання цих завдань сприятиме формуванню предметної (літературної) і ключових компетентностей, тісно пов'язаних зі здатністю молоді до читацького та особистісного саморозвитку.

Роль зарубіжної літератури у формуванні ключових компетентностей

	Ключові компетентності	Компоненти
1	Спілкування державною і (у разі відмінності) рідною мовами	Уміння: • сприймати, розуміти інформацію державною мовою; • усно й письмово тлумачити поняття, факти, висловлювати думки, почуття, погляди. Ставлення: • поцінування української мови як державної — чинника національної ідентичності;

		● готовність активно послуговуватися українською мовою в усіх сферах життя. Навчальні ресурси: ● текстоцентризм; ● дискусія, дебати, діалог
2	Спілкування іноземними мовами	Уміння: ● читати тексти іноземною мовою за умови вивчення відповідної іноземної мови в школі; ● зіставлення оригінальних текстів з українськими художніми перекладами. Ставлення: ● усвідомлення багатства рідної мови; ● готовність до міжкультурного діалогу, відкритість до пізнання різних культур. Навчальні ресурси: ● зіставлення текстів українських перекладів літературних творів та оригіналів
3	Математична компетентність	Уміння: ● розвивати абстрактне мислення; ● установлювати причиново-наслідкові зв'язки; ● виокремлювати головну та другорядну інформацію; ● чітко формулювати визначення і будувати гіпотези; ● перетворювати інформацію з однієї форми в іншу (текст, графік, таблиця, схема). Ставлення: ● прагнення висловлюватися точно, логічно та послідовно. Навчальні ресурси: ● роздум (визначення тези, добір аргументів, наведення прикладів, формулювання висновків), висунення гіпотези та її обґрунтування; ● тексти, у яких наявні графіки, таблиці, схеми тощо
4	Основні компетентності у природничих науках і технологіях	Уміння: ● швидко й ефективно шукати інформацію, використовувати різні види читання для здобуття нових знань; ● проводити пошукову діяльність, словесно оформлювати результати досліджень; ● критично оцінювати результати людської діяльності в природному середовищі, відображені у творах літератури. Ставлення: ● готовність до опанування новітніх технологій; ● оперативне реагування на технологічні зміни. Навчальні ресурси: ● інноваційні технології навчання (інтерактивні, інформаційно-комунікаційні)

5	Інформаційно-цифрова компетентність	Уміння: • діяти за алгоритмом, складати план тексту; • використовувати інтернет-ресурси для отримання нових знань. Ставлення: • задоволення пізнавального інтересу в інформаційному середовищі; • прагнення дотримуватись етичних норм у віртуальному інформаційному просторі; • критичне ставлення до медійної інформації. Навчальні ресурси: • дописи в соціальних мережах і коментарі до них; • інструментальні тексти (алгоритми, інструкції тощо); • складання плану; • аналіз медіатекстів (виявлення маніпулятивних технологій)
6	Уміння вчитися впродовж життя	Уміння: • визначати мету навчальної діяльності та способи її досягнення; • планувати й організовувати власну навчальну діяльність; • читати, використовуючи різні види читання: ознайомлювальне, вибіркове, навчальне тощо; • постійно поповнювати власний словниковий запас; • користуватися різними джерелами довідкової інформації (словники, енциклопедії, онлайн-ресурси тощо); • здійснювати самооцінювання результатів власної діяльності, рефлексію; • застосовувати комунікативні стратегії відповідно до мети і ситуації спілкування. Ставлення: • прагнення використовувати українську мову в різних життєвих ситуаціях; • готовність удосконалювати власне мовлення впродовж життя, розвивати мовну інтуїцію; • розуміння ролі читання для власного інтелектуального зростання. Навчальні ресурси: • інструкції з ефективного самонавчання; • довідкова література, зокрема пошукові системи; • електронні мережеві бібліотеки
7	Ініціативність і підприємливість	Уміння: • презентувати власні ідеї та ініціативи чітко, грамотно, використовуючи доцільні мовні засоби; • використовувати комунікативні стратегії для формулювання власних пропозицій, рішень і виявлення лідерських якостей.

		Ставлення: • готовність брати відповідальність за себе та інших; • розуміння ролі комунікативних умінь для успішної професійної кар'єри. Навчальні ресурси: • тексти офіційно-ділового стилю (резюме, доручення тощо), самопрезентація, зразки реклами, літературні твори, які містять моделі ініціативності
8	Соціальна та громадянська компетентності	Уміння: • аргументовано та грамотно висловлювати власну думку щодо суспільно-політичних питань; • уникати дискримінації інших у ході спілкування; • критично оцінювати тексти соціально-політичного змісту. Ставлення: • поцінування людської гідності; • повага до закону та правових норм, зокрема до норм українського мовного законодавства; • утвердження права кожного на власну думку. Навчальні ресурси: • інтерактивні технології навчання; • художні твори, які містять моделі демократичного державного устрою
9	Обізнаність та самовираження у сфері культури	Уміння: • використовувати українську мову як державну для духовного, культурного й національного самовияву; • дотримуватися норм української літературної мови та мовленнєвого етикету, що є виявом загальної культури людини; • читати літературні твори, використовувати досвід взаємодії з творами мистецтва в життєвих ситуаціях; • створювати тексти, висловлюючи власні ідеї, спираючись на досвід і почуття та використовуючи відповідні зображувально-виражальні засоби. Ставлення: • потреба читання літературних творів для естетичної насолоди та рефлексії над прочитаним; • відкритість до міжкультурної комунікації; • зацікавленість світовими культурними набутками. Навчальні ресурси: • твори різних видів мистецтва; • мистецькі проєкти
10	Екологічна грамотність і здорове життя	Уміння: • не завдавати шкоди довкіллю в ході власної діяльності; • сприймати довкілля як життєдайне середовище; • бережливо ставитися до природи як важливого чинника реалізації особистості;

	- розуміти переваги здорового способу життя. Ставлення: - готовність зберігати природні ресурси для сьогодення та майбутнього; - набуття знань про цілісну наукову картину світу для суспільно-технологічного поступу. Навчальні ресурси: - аналіз літературних текстів (епізодів) екологічного спрямування, усні / письмові презентації в рамках дослідницьких проєктів
--	---

Запровадження наскрізних ліній **«Екологічна безпека та сталий розвиток»**, **«Громадянська відповідальність»**, **«Здоров'я і безпека»**, **«Підприємливість та фінансова грамотність»** сприятиме забезпеченню такого переходу.

Завдання реалізації наскрізних ліній у вивченні зарубіжної літератури

Наскрізна лінія	Загальна мета	5–7 класи	8–9 класи
«Екологічна безпека та сталий розвиток» (НЛ-1)	Формування в учнів соціальної активності, відповідальності та екологічної свідомості задля збереження й захисту довкілля	Розкриття взаємозв'язків людини та навколишнього середовища в процесі вивчення творів у рубриці «Природа і людина»	Усвідомлення краси природи, її благотворного впливу на людину, розкриття значення образного слова для висловлення емоцій та почуттів, розуміння образу природи
«Громадянська відповідальність» (НЛ-2)	Формування відповідального члена громади та суспільства, що розуміє принципи і механізми функціонування суспільства, а також — виховання національно свідомої особистості, яка спирається у своїй діяльності на культурні традиції та вектори розвитку суспільства	Формування здатності до ненасильницького розв'язання конфліктів	Осмислення та захист особистих прав і прав інших людей, усвідомлення своєї ролі в суспільстві та набуття умінь брати участь у процесі ухвалення рішень

«Здоров'я і безпека» (НЛ-3)	Формування всебічно розвиненого члена суспільства, здатного усвідомлювати пріоритетність здорового способу життя, допомагати у формуванні безпечного здорового життєвого середовища	Усвідомлення переваг здорового способу життя та безпечної поведінки	Осмислення причиново-наслідкових зв'язків між власними рішеннями та поведінкою, здоров'ям та безпекою, набуття знань та умінь правильної поведінки в критичних та небезпечних ситуаціях
«Підприємливість та фінансова грамотність» (НЛ-4)	Розуміння практичних аспектів фінансових питань (заощадження, інвестування, запозичення, страхування тощо); розвиток лідерських ініціатив, здатність успішно діяти в технологічному швидкозмінному середовищі	Розуміння ролі ініціативності та підприємливості в суспільстві для особистого кар'єрного зростання	Осмислення неординарності як важливої риси людини для її самореалізації в житті, спонукання учнів до творчих рішень у процесі розв'язання проблем, усвідомлення користі та необхідності спільної діяльності

Основними завданнями вивчення зарубіжної літератури в 5–9 класах є: формування стійкої мотивації до читання художньої літератури, до вивчення зарубіжної літератури як скарбниці духовних цінностей людства; поглиблення уявлень про специфіку художньої літератури як мистецтва слова; формування читацької та мовленнєвої культури; активізація інтересу до вивчення іноземних мов у процесі читання творів зарубіжних письменників; формування поваги до різних мов, культур, традицій, толерантного ставлення до всіх рас, народів, народностей і національностей та ін.

Зміст літературного компонента в основній школі спрямований на досягнення належного рівня сформованості в здобувачів освіти вміння користуватися мовними засобами в різних видах мовленнєвої діяльності, читати та усвідомлювати прочитане, націлений на розвиток інтересу до художньої літератури й системного читання, розкриття за допомогою засобів літератури національних і загальнолюдських цінностей, розширення

культурно-пізнавальних інтересів особистості, виховання в учнів любові, поваги до надбань українського народу, толерантного ставлення до культурних традицій інших народів.

Ураховуючи обмежену кількість годин (18 год на рік; 0,5 год на тиждень), у межах програми кожного класу заплановані такі форми та види роботи: текстуальне вивчення творів; розвиток мовлення, який на кожному уроці реалізовується під час роботи з інтелект-картами, картами знань, а також виконуючи завдання, спрямовані на розвиток мовленнєвих навичок (наприклад: «Поясни значення...», «Прочитай виразно...», «Добери прислів'я...», «Вислови гіпотезу...», «Аргументуй (обґрунтуй) власне судження» тощо); самостійне опрацювання учнями творів на позакласне читання (за допомогою чек-листа, під час уроків повторення та узагальнення або в межах відведеного часу на одному з уроків теми).

У запропонованій програмі продумано систему контролю з урахуванням суттєвого скорочення кількості годин. Максимально збережені наскрізні лінії, а також рубрики «Теорія літератури» (ТЛ), «Література і культура» (ЛК), «Елементи компаративістики» (ЕК), «Україна і світ» (УС), «Міжпредметні зв'язки» (МЗ), що сприятимуть формуванню вмінь і ставлень: узагальнювати інформацію, виокремлюючи головне (мистецькі тенденції) та другорядне (літературні явища); порівнювати, оцінювати літературні факти, явища, процеси; усвідомлювати наслідки глобалізаційних зрушень у світі; адекватно реагувати на екологічні виклики сьогодення.

У **5–7 класах** в учнів мають бути сформовані основні вміння й навички роботи з художнім твором, початкові уявлення про творчість письменників, окремі жанри, елементи змісту й форми, їх взаємозв'язок.

У **8–9 класах** здобувачі освіти отримують загальні уявлення про перебіг літературного процесу, тому для вивчення запропоновано ті художні твори

та явища, які репрезентують певну добу й водночас відповідають особливостям саме їхнього віку.

У межах науково-педагогічного проєкту «Інтелект України» надзавданням учителя на уроках зарубіжної літератури є створення ситуації успіху (технологія життєтворчості), розвиток в учнів критичного мислення, здатності до аргументованого доведення своїх позицій, що стане важливим складником у підготовці до зовнішнього незалежного оцінювання в старшій профільній школі.

Структура програми та її змістове наповнення передбачають урахування вікових особливостей здобувачів освіти, можливість активного використання дистанційних форм навчання, методичну та навчальну свободу вчителя як суб'єкта освітнього процесу.

Рубрика «**Зміст навчального матеріалу**» має сприйматися вчителем творчо. Права та обов'язки педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти врегульовані статтею 54 Закону України «Про освіту». Педагогічні працівники мають право на академічну свободу, включаючи свободу викладання; на свободу від втручання в педагогічну діяльність; на вільний вибір форм, методів і засобів навчання, що відповідають освітній програмі; на розроблення та впровадження авторських навчальних програм, проєктів, освітніх методик і технологій, методів і засобів, насамперед методик компетентнісного навчання.

Викладання зарубіжної літератури в закладах загальної середньої освіти України здійснюється *українською мовою*. Твори зарубіжних письменників

у курсі зарубіжної літератури вивчаються *в українських перекладах*.

Для зіставлення можливе залучення перекладів, переспівів іншими мовами, якими володіють учні. За наявності необхідних умов (*достатнє володіння учнями мовою оригіналу, якою написаний художній твір; якісна підготовка вчителя, зокрема можливість дослідження образної системи, засобів виразності*) бажаним є розгляд фрагментів художніх текстів мовою оригіналу, наприклад творів О. Генрі, Дж. Лондона — англійською, Й. В. Гете, Ф. Шиллера — німецькою тощо. У такому разі предмет «Зарубіжна література» виконує додаткову функцію — удосконалює володіння учнями україномовних шкіл іноземними мовами.

Рубрика «**Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності**» містить перелік умінь, навичок, цілісних ставлень, які передбачено сформувати в результаті вивчення теми.

Планування літератури в 5–7 класах завершує розділ «Сучасна література», у 8–9 класах — «Література XX–XXI ст.», де представлені твори різних жанрів, популярні в різних країнах і пов'язані з проблемами сучасної молоді, тенденціями розвитку сучасного літературного процесу й культури загалом.

Літературні явища презентуються здобувачам освіти 8–9 класів у перебігу літературного процесу, у розвитку національних літератур та їхніх взаємозв'язках — у широкому контексті культури. Учні 8–9 класів знайомляться з хронологією основних етапів літературного процесу, зі специфікою різних родів і жанрів літератури.

5 клас

Усього _ 18 годин

Обов'язкова кількість видів контролю

	I семестр	II семестр
Контрольні роботи у формі:	2	2
контрольного твору	1	1
інших завдань (тестів, відповідей на запитання тощо)	1	1
Уроки розвитку мовлення	Завдання з розвитку зв'язного мовлення реалізуються на кожному уроці протягом навчального року	
Уроки позакласного читання	1	1
Перевірка зошитів	4	5

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (за розділами)	Зміст навчального матеріалу
1. Вступ (1 година)	
Ключові компетентності Учень (учениця): на прикладі малих фольклорних жанрів - осмислює взаємозв'язок усього живого на світі, важливість збереження природи як середовища, необхідного для життя людини (НЛ-1); - використовує народну мудрість у повсякденному житті для уникнення конфліктних ситуацій (НЛ-2); - усвідомлює переваги здорового способу життя в ході вивчення прислів'їв, приказок, загадок, пісень народів світу (НЛ-3); - формує активну життєву позицію (НЛ-4). Предметні компетентності	Художня література _ духовна скарбниця людства. Фольклор, його характерні ознаки. Фольклорні жанри різних народів (прислів'я, приказки, загадки, пісні). Гуманістичні цінності, втілені у фольклорних творах різних народів. Література і фольклор. Теорія літератури (ТЛ). Фольклор, прислів'я, приказка, загадка, пісня. Література і культура (ЛК). Зв'язок фольклорних жанрів із культурними традиціями різних народів і національностей. Україна і світ (УС). Спільні для українського та зарубіжного фольклору (малих жанрів) теми, сюжети, образи. Елементи компаративістики (ЕК). Порівняння малих жанрів фольклору різних

Учень (учениця): ● розуміє значення художньої літератури в сучасному житті людини й людства; ● знає поняття «фольклор», «прислів'я», «приказка», «загадка», «пісня»; ● розкриває зміст фольклорних творів (малих жанрів) різних народів; ● установлює подібність прислів'їв, приказок, загадок, пісень різних народів (зокрема з використанням іноземної мови)	народів (на рівні окремих компонентів тексту). Міжпредметні зв'язки (МЗ). Українська мова, українська література, історія, музичне мистецтво
2. Казки народів світу (3 години)	
Ключові компетентності Учень (учениця): ● набуває досвіду спілкування з природою (НЛ-1); ● навчається цінувати власну свободу, ініціативність, обстоює власні позиції; ● використовує народну мудрість у повсякденному житті для уникнення конфліктних ситуацій (НЛ-2); ● навчається кмітливості й винахідливості (НЛ-4). Предметні компетентності Учень (учениця): ● виразно читає тексти казок; ● визначає головну думку прочитаного; ● переказує тексти казок (окремі фрагменти й цілісно); ● висловлює враження та власне ставлення до подій творів; ● дає характеристику казкових персонажів, оцінює їхні вчинки, моральні якості; ● називає основні ознаки фольклорної казки, наводить приклади з прочитаних творів; ● розкриває гуманістичний зміст казок, моральні цінності, утілені в них; ● розкриває національний колорит народних казок, окремі засоби його створення (деталі побуту,	Жанрова специфіка фольклорної та літературної казки. Різновиди казок (про тварин, чарівні, соціально-побутові та ін.), їхні характерні ознаки. Індійська народна казка «Фарбований шакал». «Панчатантра» _ перша у світі фольклорна збірка, книга про основи житейської мудрості. Викриття в образах тварин негативних людських якостей. Повчальний зміст казки. Китайська народна казка «Пензлик Маляна». Поетизація мистецтва й уславлення образу митця в казці. Значення фантастичних елементів. Японські народні казки «Іссумбосі, або Хлопчик-Мізінчик», «Момотаро, або Хлопчик-Персик» (1 за вибором учителя). Відображення любові до праці, кмітливості, сміливості, ставлення до природи в образах Іссумбосі, Момотаро. Національний колорит японських казок. Арабська народна казка «Синдбад-мореплавець» (третя подорож). Утвердження жаги відкриття світу, мужності й людяності в казці. Утілення в образі Синдбада-мореплавця віри в перемогу людини над обставинами. (ТЛ) Антитеза, алегорія, початкові поняття про оригінал і переклад.

національні образи, мовні засоби та ін.); • називає твори мистецтва, у яких утілені казкові образи й сюжети (живопис, музика, мультиплікація, кіно тощо)	<i>(ЛК) Національний колорит казок і засоби його створення.</i> <i>(УС) Типологічно подібні образи в зарубіжних і українських казках (Іссумбосі — Хлопчик-Мізинчик; Фарбований шакал — Фарбований Листа ін.).</i> <i>(ЕК) Спільні елементи зарубіжних казок (теми, образи, особливості будови).</i> <i>(МЗ) Іноземна мова, історія, музичне мистецтво, образотворче мистецтво, природознавство</i>
3. Сила творчої уяви (5 годин)	
Ключові компетентності Учень (учениця): • усвідомлює важливість знаходити спільну мову з природою (НЛ-1); • розрізняє поняття «добро» і «зло» (НЛ-2); • розуміє необхідність здорового способу життя (НЛ-3); • осмислює важливість лідерських ініціатив (НЛ-4). Предметні компетентності Учень (учениця): • виразно читає тексти казок; • визначає головну думку прочитаного; • переказує тексти казок (окремі фрагменти й цілісно); • висловлює враження та власне ставлення до подій творів; • дає характеристику казкових персонажів, оцінює їхні вчинки, моральні якості; • виявляє елементи будови казок (зачин, основна частина, кінцівка, діалоги, повтори та ін.); • розкриває гуманістичний зміст казок, моральні цінності, утілені в них; • знає основні відомості про письменника Льюїса Керролла, переклади його книжок; • розповідає про творчу історію книжки «Аліса в Країні Див»; • переказує зміст основних епізодів твору Льюїса Керролла; • описує і характеризує образ Аліси, а також персонажів, які її оточують;	Ганс Крістіан Андерсен (1805–1875). «Соловей» Протиставлення «справжнього» і «штучного» в казці «Соловей»; соловей як утілення сили природи й мистецтва. Оскар Вайльд (1854–1900). «Хлопчик-Зірка». Казкові персонажі, їхня характеристика. Основний конфлікт. Символічний зміст назви твору. Еволюція образу головного героя. Льюїс Керролл (1832–1898). «Аліса в Країні Див». Творча історія книжки, її зв'язок з біографією письменника та життям Англії Вікторіанської доби. Образ Аліси, світ її уяви й захопливі пригоди. Персонажі, які оточують героїню. Особливості художньої мови твору. Організація казки як гри (гра з часом і простором, гра зі словами (назвами), гра з правилами). <i>(ТЛ) Антитеза, алегорія, початкове поняття про фантастику. Поглиблення понять про казку (літературну).</i> <i>(ЛК) Національний колорит казок і засоби його створення. Утілення сюжету повісті-казки Льюїса Керролла «Аліса в Країні Див» у різних видах мистецтва (кіно, мультиплікація, музика та ін.).</i> <i>(УС) Переклади й видання книжок Льюїса Керролла.</i> <i>(ЕК) Елементи казки у творі</i>

• дає визначення поняття «фантастика», виявляє фантастичні елементи у творі Льюїса Керролла	
4. Природа і людина (2 години)	
Ключові компетентності Учень (учениця): • <i>пізнає</i> красу навколишнього середовища, усвідомлює взаємозв'язки людини і природи (НЛ-1); • <i>усвідомлює</i> відповідальність за свої вчинки (НЛ-2); • <i>осмислює</i> цінність життя (НЛ-3); • <i>цінує</i> ініціативність та особистісну позицію (НЛ-4). Предметні компетентності: Учень (учениця): • виразно читає та емоційно сприймає віршовані й прозові твори; • дає визначення термінів «тема», «ідея», розкриває їх у прочитаних творах, наводить відповідні цитати; • визначає ставлення автора до світу природи, знаходить і коментує відповідні цитати; • дає визначення понять «епітет», «метафора», вирізняє їх у прочитаних текстах, устанавлює роль у розкритті авторського задуму	Джон Кітс (1795–1821). «Про коника та цвіркуна». Поетизація образу природи у вірші, його ідея («Поезія землі не вмере ніколи...»). Йоганн Вольфганг Гете (1749–1832). «Нічна пісня подорожнього». Зображення взаємозв'язку різних сфер природи й людини в поетичному творі. Генріх Гейне (1797–1856). «Задзвени із глибини...». Утілення краси весняної природи у вірші. Зв'язок із фольклором Ернест Сетон-Томпсон (1860–1946). «Снап», «Лобо», «Доміно» (І за вибором учителя). Авторські спостереження за світом природи. Утвердження любові до всього живого. Зображення художніх образів, їхнє розкриття в подіях твору. <i>(ТЛ) Початкове поняття про вірш. Пейзаж, тема, ідея, епітет, метафора.</i> <i>(ЛК) Пейзаж у літературі та інших видах мистецтва.</i> <i>(УС) Українські переклади творів зарубіжних авторів про природу.</i> <i>(МЗ) Іноземна мова, музичне мистецтво, образотворче мистецтво, природознавство</i>
5. Світ дитинства (4 години)	
Ключові компетентності Учень (учениця): • <i>розуміє</i> необхідність розв'язання проблем довкілля (НЛ-1); • <i>розуміє</i> важливість вияву ініціативи в суспільному житті (НЛ-2); • <i>усвідомлює</i> переваги позитивного мислення для збереження здоров'я (НЛ-3); • <i>характеризує</i> героїв творів щодо їхньої винахідливості, підприємливості та кмітливості (НЛ-4). Предметні компетентності Учень (учениця):	Марк Твен (1835–1910). «Пригоди Тома Соєра» (оглядово). Світ дорослих і світ дітей у повісті. Том Соєр і Гекльберрі Фінн. Ставлення автора до своїх героїв. Провідні ідеї твору (дружба, кохання, людяність та ін.). Елеонор Портер (1868–1920). «Полліанна». Щирість, мужність і оптимізм героїні твору, її вплив на життя міста. Полліанна та її друзі. Художні засоби розкриття образу Полліанни. Ідея радості життя й відкриття світу у творі.

• має початкові уявлення про «сюжет» (як художню послідовність подій); • називає елементи сюжету (експозиція, зав'язка, розвиток дії, кульмінація, розв'язка), визначає їх у творах; • розповідає про основні події прочитаних творів Марка Твена і Е. Портер; • переказує окремі розділи (фрагменти) прозових текстів; • знає і розуміє поняття «портрет», визначає у тексті портрети персонажів; • характеризує образи персонажів, дає оцінку їхнім моральним якостям, учинкам; • має початкові уявлення про поняття «повість», «роман», визначає їхні жанрові ознаки на прикладі прочитаних творів; • знає українських перекладачів творів Марка Твена та Е. Портер	(ТЛ) Портрет. Початкові поняття про сюжет, повість, роман. (ЛК) Утілення сюжетів творів Марка Твена та Е. Портер у кіно, живописі, графіці та інших видах мистецтва. (УС) Українські переклади творів Марка Твена, Е. Портер. (ЕК) Том Соєр і Гекльберрі Фінн. Том Соєр і Полліанна. (МЗ) Іноземна мова, музичне мистецтво, образотворче мистецтво
6. Сучасна література. У колі добрих героїв (2 години)	
Ключові компетентності Учень (учениця): • усвідомлює взаємозв'язок усього живого на землі (НЛ-1); • розуміє важливість сімейних зв'язків (НЛ-2); • осмислює необхідність дотримання здорового способу життя (НЛ-3); • оцінює креативність як важливу рису людського характеру (НЛ-4). Предметні компетентності Учень (учениця): • переказує близько до тексту зміст прочитаного твору; • розкриває особливості сюжету; • визначає актуальні ідеї твору; • характеризує образи персонажів за їхніми вчинками, ставленням до інших; • висловлює власне судження щодо подій і вчинків героїв; • розрізняє поняття «персонаж» (як утілення загального в конкретному, дійова особа у творі) і «герой» (персонаж із яскравими	Роальд Дал (1916–1990). «Чарлі і шоколадна фабрика». Цікаві пригоди хлопчика Чарлі та інших персонажів на казковій шоколадній фабриці містера Вонки. Доброта і щирість головного героя. (ТЛ) Персонаж і герой літературного твору. (ЛК) Твори сучасного мистецтва (кіно, театр та ін.) для дітей і про дітей. (ЕК) Дитячі персонажі в класичній і сучасній літературі: динаміка змін

індивідуальними рисами, рушій сюжету, центр твору)	
7. Підсумки (1 година)	
Ключові компетентності Учень (учениця): - розуміє взаємозв'язки людини й навколишнього середовища (НЛ-1); - осмислює переваги здорового способу життя та безпечної поведінки (НЛ-3). Предметні компетентності Учень (учениця): - знає імена авторів та українських перекладачів творів зарубіжних письменників, що вивчалися протягом року; - розкриває ідейно-художній зміст прочитаних творів; - виявляє набуті вміння й навички елементів аналізу та інтерпретації окремих компонентів тексту (сюжету, персонажів, художніх особливостей тощо)	Узагальнення і систематизація навчального матеріалу. (МЗ) Українська література
Для вивчення напам'ять: Йоганн Вольфганг Гете, «Нічна пісня подорожнього»	

6 клас

Усього _ 18 годин

Обов'язкова кількість видів контролю

	I семестр	II семестр
Контрольні роботи у формі:	2	2
контрольного твору	1	1
інших завдань (тестів, відповідей на запитання тощо)	1	1
Уроки розвитку мовлення	Завдання з розвитку зв'язного мовлення реалізуються на кожному уроці протягом навчального року	
Уроки позакласного читання	1	1
Перевірка зошитів	4	5

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (за розділами)	Зміст навчального матеріалу
1. Вступ (1 година)	
Ключові компетентності Учень (учениця): - знає та розуміє роль культурних традицій у державному поступі (НЛ-2); - усвідомлює роль духовних цінностей у формуванні гармонійно розвиненої особистості (НЛ-3). Предметні компетентності Учень (учениця): - виявляє ознаки різних видів мистецтва, встановлює своєрідність літератури в системі видів мистецтва, її характерні риси; - дає визначення поняття «художній образ», знає його різновиди — «традиційний образ», «вічний образ»; - наводить 2–3 приклади традиційних і вічних образів (з фольклору, прочитаних літературних творів, різних видів мистецтва)	Література як вид мистецтва. Художній образ. <i>(ТЛ) Художній образ, початкові поняття про традиційний образ, вічний образ.</i> <i>(ЛК) Специфічні ознаки різних видів мистецтва. Вічні образи в літературі й мистецтві.</i> <i>(УС) Традиційні образи українського й зарубіжного фольклору .</i> <i>(ЕК) Особливості зображення певного образу в різних видах мистецтва.</i> <i>(МЗ) Українська література, образотворче мистецтво</i>
2. Міфи народів світу (3 години)	
Ключові компетентності Учень (учениця): - усвідомлює єдність людини й природи (НЛ-1); - оцінює вплив міфів на подальший розвиток культурних традицій народів світу (НЛ-2); - усвідомлює роль особистої ініціативи у подоланні життєвих перешкод, заповзятості й наснаги в реалізації творчих планів (НЛ-4). Предметні компетентності Учень (учениця): - визначає причини появи міфів, особливості міфологічного світосприйняття; - дає визначення поняття «міф», відрізняє його від казки;	Поняття про міф. Основні тематичні групи міфів (про створення і будову світу, про героїв, календарні та ін.). Відображення єдності людини й природи в міфах різних народів. Популярні міфологічні образи, сюжети, мотиви різних народів. Давньогрецькі міфи. Міф про Прометея. Міфи про Геракла. Дедал та Ікар. Нарцис. Пігмаліон і Галатея. Орфей і Еврідіка. Деметра і Персефона (за вибором учителя). Давньоіндійські міфи. Виникнення світу. Про створення ночі. Про потоп. Про золоті часи (за вибором учителя).

• <i>називає тематичні групи міфів, наводить приклади сюжетів та образів, що належать до певних груп міфів;</i> • <i>розуміє (на елементарному рівні) поняття «мотив», співвідносить його з поняттям «тема» (як часткове й ціле; мотив _ реалізація теми);</i> • <i>називає провідні міфологічні теми (творення світу, діяння героїв та ін.) і мотиви (сонця, ночі, випробування та ін.), що виявляються в міфах різних народів;</i> • <i>переказує найвідоміші міфи народів світу, розкриває їхній загальнолюдський зміст;</i> • <i>характеризує популярні міфологічні образи, розкриває втілення в них народних уявлень про світ, виявляє актуальний зміст міфологічних образів;</i> • <i>виявляє схожість давніх міфологічних уявлень українців і міфології інших народів;</i> • <i>розкриває специфіку втілення міфів народів світу у творах мистецтва (живопис, музика, театр, кіно, мультиплікація тощо)</i>	Даньоегипетські міфи. Ра та Апоп. Міф про те, як Тефнут покинула Єгипет (за вибором учителя). (ТЛ) Початкове поняття про міф, мотив. Поглиблення поняття про образ (міфологічний образ). (ЛК) Утілення міфів народів світу в мистецтві (живопис, музика, кіно, театр, мультиплікація та ін.). (УС) Давні міфологічні уявлення українців (про створення світу, про природу, про добрі й злі сили). (ЕК) Подібність елементів у міфах різних народів (образи, сюжети, мотиви). Міф і казка. (МЗ) Українська література, образотворче мистецтво
3. Мудрість байки (1 година)	
Ключові компетентності Учень (учениця): • <i>критично оцінює суспільні вади, виявляє готовність обстоювати власну думку (НЛ-1);</i> • <i>усвідомлює необхідність уникати небезпечних життєвих ситуацій (НЛ-3).</i> Предметні компетентності Учень (учениця): • <i>дає визначення жанру «байки», називає характерні ознаки, підтверджує прикладами з прочитаних творів;</i> • <i>розкриває специфіку художньої структури байки;</i> • <i>пояснює мораль байок, визначає її в прочитаних творах;</i> • <i>розуміє поняття «езопова мова», демонструє на конкретних прикладах особливості езопової мови;</i>	Байка як літературний жанр, її характерні ознаки, особливості художньої будови, повчальний зміст. Езоп. «Вовк і Ягня», «Крук і Лисиця». Поєднання конкретного та загального в байках Езопа. Утілення людських якостей (розум, хитрість, дурість, лінощі та ін.) в алегоричних образах. Мораль байок Езопа. (ТЛ) Байка, езопова мова. Поглиблення понять про алегорію, образ (алегоричний образ). (ЛК) Утілення сюжетів та образів байок Езопа в мистецтві. (УС) Поетичне переосмислення традиційних сюжетів та образів Езопа в українських байках. (МЗ) Іноземна мова, українська література

• <i>характеризує</i> алегоричні образи байок, <i>виявляє</i> в них прихований зміст; • <i>називає</i> українські байки, у яких знайшли відображення сюжети й образи байок Езопа	
4. Пригоди і фантастика (4 години)	
Ключові компетентності Учень (учениця): • <i>обстоює</i> демократичні цінності (НЛ-2); • <i>оцінює</i> ініціативність та підприємливість під час ухвалення життєво важливих рішень (НЛ-4). Предметні компетентності Учень (учениця) • <i>визначає</i> ключові моменти сюжету повісті Ч. Дікенса «Різдвяна пісня в прозі»; • <i>простежує</i> динаміку образу Скруджа, <i>знаходить</i> у тексті відповідні цитати; • <i>висловлює</i> власне ставлення до Скруджа (до зміни героя і після його внутрішнього перетворення); • <i>знаходить</i> елементи фольклору в повісті Ч. Дікенса, <i>виявляє</i> їхню роль у тексті; • <i>розповідає</i> про зв'язки М. Гоголя з Україною (окремі факти біографії), <i>знає</i> про музеї М. Гоголя в Україні (Гоголеве, Великі Сорочинці); • <i>виявляє</i> національні традиції та звичаї, що знайшли відбиток у повісті М. Гоголя «Ніч перед Різдвом», елементи українського фольклору у творі (традиційні образи, символи, елементи казки та ін.); • <i>характеризує</i> образи Оксани й Вакули («Ніч перед Різдвом»); • <i>визначає</i> особливості композиції творів; • <i>знаходить</i> у творах письменників портрети персонажів, <i>визначає</i> роль портретів у розкритті образів	Чарльз Дікенс (1812–1870). «Різдвяна пісня в прозі». Подорож у часі й просторі Скруджа. Динаміка образу Скруджа, причини його духовного переродження. Сюжет і композиція повісті. Значення образу Різдва у творі. Елементи фольклору (казки, пісні). Микола Гоголь (1809–1852). «Ніч перед Різдвом». Народні традиції та звичаї у творі. Тема кохання. Образи Оксани і Вакули. Роль фантастики в повісті. Елементи фольклору (традиційні образи — відьма, чорт, місяць та ін.; різдвяні символи; елементи казки). (ТЛ) Поглиблення понять про повість. Композиція. (ЛК) Утілення сюжетів і мотивів прочитаних творів у мистецтві. (УС) М. Гоголь і Україна, музеї М. Гоголя в Україні (Полтавщина). Музей Ч. Дікенса у Великобританії (Лондон). Висловлювання українських митців про творчість Ч. Дікенса, М. Гоголя. (ЕК) Традиції фольклору (казка, пісня, народні образи) у творах Ч. Дікенса та М. Гоголя. (МЗ) Географія, іноземна мова, ботаніка
5. Людські стосунки (2 години)	
Ключові компетентності Учень (учениця): • <i>розуміє</i> залежність людини від довкілля (НЛ-1);	Антон Чехов (1860–1904). «Хамелеон», «Товстий і тонкий». Викриття пристосуванства, підлабузництва в оповіданнях А. Чехова. Діалог як основна форма розкриття сюжету. Майстерність

• усвідомлює цінності життя, розуміє небезпеку потрапляння в критичні ситуації (НЛ-3). Предметні компетентності Учень (учениця): • визначає актуальні проблеми у прочитаних творах, висловлює своє ставлення до порушених питань, розкриває їхню актуальність; • виявляє особливості сюжету та композиції творів, визначає кульмінаційні моменти; • пояснює вчинки персонажів, мотиви їхньої поведінки; • розкриває внутрішні порухи, поривання, мрії й прагнення персонажів; • пояснює символічний зміст назв творів; • дає визначення поняття «художня деталь», знаходить художні деталі та встановлює їхню роль у тексті (змалювання персонажів, розкриття внутрішнього стану, увиразнення авторської ідеї та ін.); • вирізняє в окремих епізодах підтекст, визначає прихований зміст висловлювання, обґрунтовує свою думку	письменника у змалюванні персонажів. Роль художньої деталі. Підтекст. Символічність назви. Джек Лондон (1876–1916). «Жага до життя». Проблеми життя і смерті, дружби й зрадництва у творі. Характеристика героїв твору. Описи природи та їхня роль у тексті. Значення назви оповідання. (ТЛ) Гумор, іронія, художня деталь, підтекст. (ЛК) Утілення сюжетів прочитаних творів у різних видах мистецтва. (УС) А. Чехов і Україна. Літературні музеї А. Чехова в Україні. (ЕК) Порівняння образів чеховських персонажів (Очумелов, товстий, тонкий): схожість і відмінність між ними. Зіставлення літературних творів з екранізаціями, ілюстраціями до них. (МЗ) Іноземна мова, музичне мистецтво, історія
6. Поетичне бачення світу (3 години)	
Ключові компетентності Учень (учениця): • сприймає природу як цілісну систему, усвідомлює тісний взаємозв'язок між людиною і навколишнім середовищем, розуміє важливість біологічного розмаїття світу (НЛ-1); • емоційно сприймає, оцінює вияв патріотичних почуттів (НЛ-2); • усвідомлює роль позитивного мислення для підтримки фізичного здоров'я, важливість ненасильницького розв'язання конфліктів (НЛ-3). Предметні компетентності Учень (учениця): • виразно читає твори поетів в українських перекладах	Мацуо Басьо (1644–1694). Хайку. Відображення японських уявлень про красу в поезії митця. Лаконізм форми та широта художнього змісту хайку. Зображення станів природи в ліриці Басьо. Роль художньої деталі. Підтекст. Роберт Бернс (1759–1796). «Моє серце в верховині...». Ідея любові до батьківщини у вірші Р. Бернса. Антитеза (рідний край – чужина). Елементи фольклору (традиційні образи, постійні епітети, повтори та ін.). (ТЛ) Хайку, ліричний герой. (ЛК) Початкові відомості про специфіку розуміння краси в різних культурах. (УС) Видатні українські перекладачі творів зарубіжних поетів. (МЗ) Історія, іноземна мова

та іноземною мовою (за умови володіння нею); • висловлює враження від прочитаного, а також емоції й почуття, що виникли від зустрічі з поезією; • визначає особливості розвитку сюжету (ліричного _ не тільки перебіг зовнішніх подій, а передовсім плин образів, почуттів, емоцій, думок); • виявляє особливості жанру та художньої мови у творах письменників (використання епітетів, метафор, повторів, інверсії тощо); • знаходить у поетичних текстах художні деталі, виявляє їхню роль у розкритті картин природи, станів ліричного героя; • визначає провідні теми, мотиви, ідеї прочитаних творів	
7. Образ майбутнього в літературі (3 години)	
Ключові компетентності Учень (учениця): • усвідомлює небезпеку руйнування духовних цінностей, взаємозв'язки людини і природи (НЛ-1); • розуміє особисту відповідальність кожної людини за збереження здобутків цивілізації (НЛ-2); • зазначає переваги людського інтелекту та креативного мислення під час життєвих випробувань (НЛ-3); • висловлює судження щодо значущості професіоналізму в кар'єрному зростанні та розв'язанні життєво важливих проблем (НЛ-4). Предметні компетентності Учень (учениця): • виразно читає текст і визначає головну думку прочитаного, підтверджує її прикладами, цитатами з тексту; • називає основні ознаки фантастичної літератури та виявляє їх у прочитаних творах;	Рей Бредбері (1920–2012). «Усмішка». Тривога за руйнування духовних цінностей в оповіданні «Усмішка». Образ Тома, його динаміка. Значення образу Джоконди для розкриття головної ідеї твору. Роберт Шеклі (1928–2005). «Запах думки». Утвердження сили людської думки у творі. Духовне й фізичне випробування Кліві. Роздуми автора про майбутнє людини та людства. Гуманістичний зміст оповідання _ віра в перемогу людського розуму. (ТЛ) Конфлікт. Поглиблення поняття про фантастику. (ЛК) Образ майбутнього у творах сучасного мистецтва (живопис, кіно, музика та ін.). (УС) Українські письменники-фантасти, їхні твори для дітей. (ЕК) Том і Кліві: схожість і відмінності. Образи майбутнього в літературі та інших видах мистецтва. (МЗ) Образотворче мистецтво, іноземна мова

• характеризує образи головних героїв фантастичних оповідань Р. Бредбері та Р. Шеклі; • установлює сутність конфлікту поміж героєм і світом (Том і натовп, Кліві й неземна цивілізація); • характеризує образи майбутнього у творах письменників; • зіставляє персонажів фантастичних творів (Том і Кліві); • висловлює свою думку щодо майбутнього людства, ролі літератури й мистецтва в прийдешньому	
8. Сучасна література. Зростання і взаємини зі світом (1 година)	
Ключові компетентності Учень (учениця): • усвідомлює особисту відповідальність за доручену справу; розуміє цінність родинних стосунків, значущість участі кожного в суспільно важливих справах (НЛ-2); • осмислює важливість перемоги над самим собою, власними страхами (НЛ-3). Предметні компетентності Учень (учениця): • розповідає про основні події сюжету творів, виокремлює в них кульмінаційні моменти; • визначає актуальні проблеми у творах митців, пов'язані зі зростанням дитини, її взаєминами з колективом, світом дорослих; • висловлює і пояснює свою точку зору щодо вчинків персонажів, їхніх стосунків; • визначає жанрові ознаки (казки, повісті, роману) у прочитаних творах; • виявляє риси характерів героїв у життєвих випробуваннях; • осмислює поняття «добро» і «зло», «життя» і «смерть», «любов» і «ненависть», «милосердя» і «байдужість» під час інтерпретації художніх образів, епізодів прочитаних творів, розмірковує	Астрід Ліндгрен (1907–2002). «Міо, мій Міо» (оглядово). Основні відомості про життя і творчість письменниці, популярність її творів у різних країнах. Моральні цінності у творчості А. Ліндгрен. Образи головних героїв. Перемога добра над злом. Міхаель Енде (1929–1995). «Джим Гудзик і машиніст Лукас» (оглядово). Фантастична країна Усландія та її мешканці (король, Лукас, пан Ермель, пані Ваас та ін.). Моральні цінності, що стверджуються у творі (дружба, кохання, сім'я, повага до інших, любов до батьківщини). Крістіне Нестлінгер (нар. 1936). «Конрад, або Дитина з бляшанки» (оглядово). Незвичайність образу Конрада, риси його характеру. Конрад і його становлення у світі. (ТЛ) Поглиблення понять про повість (психологічна повість, повість-казка), роман (фантастичний роман). (ЛК) Фентезі в різних видах мистецтва (література, кіно, живопис та ін.). (УС) Твори сучасних письменників для дітей і про дітей. (ЕК) Утілення творів сучасної літератури у кіно, ілюстраціях та ін. (МЗ) Іноземна мова, образотворче мистецтво

про вибір життєвої позиції, моральні цінності; • <i>порівнює</i> образи дітей і підлітків у прочитаних протягом року творах, <i>називає</i> своїх улюблених персонажів і <i>висловлює</i> власне ставлення до них; • <i>розповідає</i> про улюблені твори сучасних письменників, <i>виявляє</i> в них актуальний зміст; • <i>розуміє</i> значення категорії «художність» для оцінки творів масового мистецтва	
Для вивчення напам'ять: • Роберт Бернс, «Моє серце в верховині...»; • Мацуо Басьо, Хайку (3-4 за вибором учня)	

7 клас

Усього _ 18 годин

Обов'язкова кількість видів контролю

	I семестр	II семестр
Контрольні роботи у формі:	2	2
контрольного твору	1	1
інших завдань (тестів, відповідей на запитання тощо)	1	1
Уроки розвитку мовлення	Завдання з розвитку зв'язного мовлення реалізуються на кожному уроці протягом навчального року	
Уроки позакласного читання	1	1
Перевірка зошитів	4	5

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (за розділами)	Зміст навчального матеріалу
1. Вступ (1 година)	
Ключові компетентності Учень (учениця): <i>усвідомлює</i> багатство української мови, яка слугує засобом міжкультурного спілкування (НЛ-2). Предметні компетентності Учень (учениця): дає визначення понять «оригінал», «переклад», «переспів», розрізняє їх (на прикладі окремих текстів);	Оригінал і переклад. Види перекладів, специфіка художнього перекладу. Переклад і переспів. <i>(ТЛ) Поглиблення понять про оригінал і переклад. Переспів.</i> <i>(ЛК) Роль художніх перекладів у розвитку культурного діалогу, дружніх взаємин між народами.</i>

• <i>знає</i> види перекладу _ прямий (непрямий), точний (неточний), повний (неповний), вільний та ін., <i>установлює</i> різницю поміж ними (на конкретних прикладах текстів); • <i>знає</i> витoki й основні етапи української перекладацької традиції, імена видатних українських перекладачів, які зробили значний внесок у культуру України, у прилучення українців до світових здобутків	<i>(УС) Основні відомості про розвиток української перекладацької традиції. Майстри художнього перекладу.</i> <i>(ЕК) Основні принципи аналізу та інтерпретації оригіналу й художнього перекладу. Переклад і переспів: схожість та відмінність.</i> <i>(МЗ) Українська література</i>
2. Билини і балади (2 години)	
Ключові компетентності Учень (учениця): • <i>поважає</i> загальнолюдські чесноти, родинні цінності, героїзм і відданість батьківщині (НЛ-2); • <i>самокритично оцінює</i> власні рішення та поведінку (НЛ-3). Предметні компетентності Учень (учениця): • <i>виразно читає</i> билини й балади, <i>висловлює</i> власне враження про них, емоційне ставлення до змальованих подій, героїв; • <i>дає визначення</i> жанрів «билина», «балада», <i>виявляє</i> їхні характерні ознаки в текстах прочитаних творів; • <i>характеризує</i> образи билин і фольклорних балад як традиційні й вічні, <i>розкриває</i> втілення в них народних уявлень (про мораль, патріотизм, героїзм та ін.); • <i>визначає</i> ключові (зокрема кульмінаційні) моменти в билинах і баладах, <i>установлює</i>, як у ключових моментах виявляються риси героїв, увиразнюється ідея твору; • <i>характеризує</i> образи персонажів прочитаних творів; • <i>визначає</i> у прочитаних творах символи (наприклад, рукавичка, вересовий напій та ін.), <i>розкриває</i> їхній прихований зміст;	Билина як фольклорний жанр. Поетичне відображення історії Київської Русі в билинах. Основні цикли билин (Київський, Новгородський). Балада як жанр фольклору та літератури. Характерні ознаки балади. Фольклорні балади. «Як Робін Гуд став розбійником». Ідеї свободи й служіння народові. Образ народного захисника Робіна Гуда. Літературні балади. Фрідріх Шиллер (1759–1805). «Рукавичка». Випробування головного героя балади. Образ справжнього лицаря, його мужність, відвага, людська гідність. Адам Міцкевич (1798–1855). «Світязь». Утвердження любові до батьківщини й героїзму в баладі А. Міцкевича. Символічні образи, елементи фольклору у творі. Роберт Льюїс Стівенсон (1850–1894). «Балада про вересовий трунок». Основний конфлікт балади (батько і син _ король, свобода _ рабство). Утвердження духовної сили пиктів, їхнього героїзму в захисті національних цінностей. Символіка твору. <i>(ТЛ) Билина, балада (фольклорна і літературна), гіпербола, символ.</i> <i>(ЛК) Історія і культура Київської Русі.</i> <i>(УС) А. Міцкевич і Україна. Музеї</i>

● <i>розкриває</i> особливості відтворення сюжетів та образів билин і балад у мистецтві (творах живопису, музики, кіно, мультиплікації та ін. __ за вибором); ● <i>називає</i> перекладачів билин, балад, <i>виявляє</i> майстерність їхніх перекладів	<i>А. Міцкевича та пам'ятники письменникові в Польщі (Познань), Україні (Львів), Білорусі (Новогрудок).</i> (МЗ) Історія, іноземна мова
3. Історичне минуле в літературі (6 годин)	
Ключові компетентності Учень (учениця): ● <i>усвідомлює</i> загрозу зникнення людства внаслідок війн на планеті Земля (НЛ-1); ● <i>висловлює судження</i> щодо переваг мирного співіснування народів світу (НЛ-3); ● <i>усвідомлює</i> важливість креативності та переваги спільної діяльності задля досягненні мети (НЛ-4). Предметні компетентності Учень (учениця): ● <i>знає</i> основні відомості про життя і творчість письменників; ● <i>виявляє</i> історичну основу прочитаних творів; ● <i>висловлює</i> власне судження щодо подій та образів, <i>підтверджує</i> свою думку цитатами з тексту; ● <i>переказує</i> текст (у частинах або цілісно) з виявленням особливостей сюжету (епічного або ліричного); ● <i>характеризує</i> образи персонажів, <i>виявляє</i> в них ключові риси, національний і загальнолюдський зміст; ● <i>порівнює</i> образи героїв (Бріан де Буагильбер і Айвенго, леді Ровена та Ребекка), <i>виявляє</i> схожість і відмінності між ними; ● <i>характеризує</i> образ автора і засоби вираження авторської позиції; ● <i>визначає</i> види й функції пейзажу в прочитаних творах (розкриття	Вальтер Скотт (1771–1832). «Айвенго» (оглядово 3–4 розділи за вибором учителя). В. Скотт – засновник історичного роману. Історія і художній вимисел у романі «Айвенго». Утілення в образі Айвенго кодексу лицаря, художні засоби створення образу. Зіткнення добра, краси й справедливості із жорстокістю і підступністю. Образи Бріана де Буагильбера, принца Джона, Фрон де Бефа, Моріса де Брасі, Ровени, Ребекки. Історичний колорит твору та засоби його створення. Динаміка сюжету і гумор. Друга світова війна в європейській поезії. К. І. Галчинський .«Лист із полону», «Пісня про солдатів з Вестерплатте» та ін. А. Маргул-Шпербер .«Про назву концтабору Бухенвальд». Зображення трагедії Другої світової війни з різних боків Європи. (ТЛ) Поглиблення понять про роман (історичний роман). <i>Види й функції пейзажу у творі. Початкові поняття про художній час, художній простір.</i> (ЛК) Культура проти війни (твори живопису, музики, кіно, у яких викривається війна). (ЕК) Порівняння образів персонажів (Бріан де Буагильбер та Айвенго, леді Ровена й Ребекка). Зіставлення літературних творів із їхніми втіленнями в інших видах мистецтва (кіно, театр, ілюстрації та ін.). (МЗ) Історія, музичне мистецтво

образів, національного колориту, авторської позиції, ідеї); • дає визначення поняття «художній час», пояснює його відмінність від хронологічного часу; • дає визначення поняття «художній простір», установлює особливості художнього простору в прочитаних творах	
4. Духовне випробування людини (1 година)	
Ключові компетентності Учень (учениця): • набуває навичок ухвалювати життєво важливі рішення, усвідомлює цінність родинних стосунків (НЛ-2); • цінує професіоналізм, навчається долати труднощі (НЛ-4). Предметні компетентності Учень (учениця): • виразно читає художній текст, висловлює враження від прочитаного твору; • розкриває моральні, філософські проблеми у творі письменника, актуальність проблематики оповідання для сьогодення; • вирізняє напружені (кульмінаційні) моменти сюжету, їхнє значення для розкриття образів персонажів; • аналізує образи персонажів: їхні характерні риси, вчинки, стосунки з іншими дійовими особами, динаміку, засоби створення (художня деталь, символи та ін.)	Джеймс Олдрідж (нар. 1918). «Останній дюйм». Проблема взаємин між батьками й дітьми. Символічність назви оповідання. Образи Бена й Деві, художні засоби їхнього створення. Віра у внутрішні можливості людини, подолання нею життєвих випробувань, здатність до порозуміння. Утвердження сімейних цінностей. <i>(ТЛ) Поглиблення поняття про оповідання. (ЛК) Утілення твору Дж. Олдріджа в мистецтві (кіно, ілюстрації тощо). (УС) Дж. Олдрідж і Україна. Українські переклади творів митців. (МЗ) Історія, іноземна мова</i>
5. Дружба і кохання (3 години)	
Ключові компетентності Учень (учениця): • висловлює судження щодо важливості духовного й емоційного збагачення людини (НЛ-1); • усвідомлює красу високих почуттів, висловлює критичну думку щодо вияву меркантилізму, прагматизму у людських стосунках (НЛ-2); • цінує віру у власні здібності, здатність ухвалювати нестандартні рішення для втілення мрії (НЛ-4). Предметні компетентності	Олександр Грін (1880–1932). «Пурпурові вітрила». Поєднання реального і фантастичного в повісті. Основний конфлікт твору (Каперна _ мрія). Ассоль і Грей. Символіка образу пурпурових вітрил. Вірші зарубіжних поетів про дружбу і кохання (Р. Бернс, «Любов»; Г. Гейне, «Коли настав чудовий май...»; К. Симонов, «Жди мене...») та інші. Поетизація високого почуття, розкриття його сутності.

Учень (учениця): • <i>знає і розповідає</i> про основні факти життя і творчості митців, увічнення їхньої пам'яті в літературних музеях, пам'ятниках; • <i>переказує</i> основні події повісті «Пурпурові вітрила» Олександра Гріна; • <i>визначає</i> особливості сюжету і композиції прочитаної повісті; • <i>характеризує</i> духовно-емоційний світ головних героїв повісті; • <i>розкриває</i> сутність трактування проблеми кохання у творі Олександра Гріна; • <i>висловлює</i> власні судження щодо персонажів (Ассоль, Артур Грей), їхнє ставлення до кохання і світу; • <i>визначає</i> теми, провідні мотиви, ідеї у повісті «Пурпурові вітрила»; • <i>називає</i> символи у прочитаних творах, розкриває їхній зміст, функції; • <i>зіставляє</i> літературні образи з кінообразами, виявляє ключові риси характеру персонажів прочитаних творів, утілені в медіаверсіях	<i>(ТЛ) Поглиблення понять про віри, повість, образ автора.</i> <i>(УС) Літературний музей Олександра Гріна.</i> <i>(ЕК) Порівняння образів персонажів. Зіставлення літературних образів із кінообразами.</i> <i>(МЗ) Іноземна мова, історія</i>
6. Літературний детектив (1 година)	
Ключові компетентності Учень (учениця): • <i>розуміє</i> невідворотність покарання злочину (НЛ-2); • <i>висловлює</i> судження щодо переваг фізичної витривалості, здорового способу життя (НЛ-3); • <i>усвідомлює</i> необхідність набуття знань для успішної професійної діяльності (НЛ-4). Предметні компетентності Учень (учениця): • <i>дає визначення</i> жанру «детектив», <i>виявляє</i> його характерні ознаки на прикладі прочитаного твору; • <i>знає</i> про історію виникнення і формування жанру у світовій літературі, видатних представників детективної літератури; • <i>розповідає</i> про ключові віхи життя і творчості А. Конана Дойла,	Детектив як жанр літератури, характерні ознаки жанру. Жанрове розмаїття детективів. Артур Конан Дойл (1859–1930). Оповідання про Шерлока Холмса («Пістрява стрічка»). А. Конан Дойл – відомий автор детективних циклів; популярність його героїв у різних країнах. Особливості сюжету та композиції оповідань про Шерлока Холмса. Шерлок Холмс як безпосередній учасник розв'язання сімейного конфлікту в оповіданні «Пістрява стрічка». Сутність «дедуктивного методу» Шерлока Холмса, утвердження в його образі сили інтелекту та моральних якостей. Доктор Ватсон як оповідач. Різні точки зору на події як художній прийом створення атмосфери таємничості. <i>(ТЛ) Оповідач і розповідач. Початкове поняття про точку зору.</i>

причини популярності серед різних поколінь; • виявляє особливості сюжету й композиції твору А. Конана Дойла; • встановлює значення прийому «розповідь у розповіді» в тексті письменника; • характеризує образи персонажів (Шерлок Холмс, Ватсон, учасники злочинів та ін.); • розуміє поняття «точка зору», виявляє у творах різні точки зору (персонажів, оповідача) на події, зіставляє їх; • розповідає про відомі екранізації за творами А. Конана Дойла, висловлює власне судження про втілення героїв детективів засобами кіномистецтва	<i>(ЛК) Екранізації творів А. Конана Дойла. Музей Шерлока Холмса у Великобританії (Лондон). Пам'ятники письменнику та його героям.</i> <i>(УС) Українські письменники _ майстри детективного жанру.</i> <i>(ЕК) Порівняння оригіналів і художніх перекладів. Порівняння літературних детективів з екранізаціями.</i> <i>(МЗ) Українська література, біологія</i>
7. Світова новела (2 години)	
Ключові компетентності Учень (учениця): • висловлює судження щодо моральної відповідальності за свої вчинки та утвердження справедливості; цінує щирість людських стосунків (НЛ-2); • усвідомлює цінність життя (НЛ-3); Предметні компетентності Учень (учениця): • дає визначення жанру новели, виявляє її характерні ознаки у прочитаних творах; • розрізняє за змістом різновиди новел (психологічну, філософську, фантастичну та ін.); • виявляє у новелах зарубіжних митців основні проблеми (моральні, філософські та ін.), їхнє художнє втілення в подіях, образах, символах, назвах та інших компонентах твору; • визначає особливості розвитку сюжету новел, напружені (кульмінаційні) моменти творів; • характеризує образи персонажів новел у їхніх стосунках, динаміці, виявляє ключові риси персонажів, їхні моральні якості;	Новела як літературний жанр, її характерні ознаки, різновиди. О. Генрі (1862–1910). «Дари волхвів». О. Генрі _ майстер новели. Моральні цінності в новелі «Дари волхвів». Біблійні мотиви у творі, художні деталі. Особливості художньої мови новели, розповідач. Рюноске Акутагава (1892–1927). «Павутинка». Майстер японської новели Р. Акутагава. Утілення ідеї про моральну справедливість у новелі «Павутинка». Філософський зміст твору. Підтекст. Художні образи новели (Будда, Кандата). <i>(ТЛ) Поглиблення понять про оповідача і розповідача, про точку зору. Новела та її різновиди.</i> <i>(ЛК) Біблія («Поклоніння волхвів»).</i> <i>Особливості вірувань японців.</i> <i>(УС) Українські письменники _ майстри новели.</i> <i>(ЕК) Порівняння образів героїв новел О. Генрі.</i> <i>(МЗ) Іноземна мова, географія, образотворче мистецтво</i>

• <i>розмірковує</i> над фіналами творів, дає їм (фіналам) власне тлумачення; • <i>характеризує</i> образ розповідача (новела О. Генрі); • <i>виявляє</i> культурні паралелі в текстах новел (біблійні мотиви в новелі «Дари волхвів» О. Генрі, зв'язок із японськими традиціями в новелі «Павутинка» Р. Акутагави); • <i>розкриває</i> підтекст окремих епізодів творів; • <i>порівнює</i> образи героїв новел О. Генрі; • <i>знає</i> про втілення сюжетів новел у різних видах мистецтва, висловлює ставлення до них	
8. Сучасна література. Я і світ (1 година)	
Ключові компетентності Учень (учениця): • <i>прогнозує</i> загрози для розвитку інтелекту людини, пов'язані з науково-технічним прогресом (НЛ-1); • <i>розуміє</i> важливість самостійного мислення, <i>цінує</i> свободу (НЛ-2); • <i>аналізує</i> ступінь ризику під час прийняття життєво важливого рішення, <i>усвідомлює</i> цінність життя (НЛ-3); • <i>виявляє здатність</i> оперативно та адекватно реагувати на технологічні зміни у житті суспільства (НЛ-4). Предметні компетентності Учень (учениця): • <i>розповідає</i> про ключові події сюжету твору; • <i>розкриває</i> актуальні проблеми у прочитаному тексті; • <i>визначає</i> особливості художньої оповіді у творах, роль оповідної форми у розкритті образів героїв; • <i>оцінює</i> (із допомогою вчителя) художню вартість прочитаного твору; • <i>володіє</i> інформацією про бібліотеки України (центральні, а також у рідному місті, селі), їхню структуру, організацію роботи (зокрема з використанням інтернету);	Айзек Азімов (1920–1992). «Фах». Роздуми про майбутнє людини й людства. Образ Джорджа Плейтена. Проблема духовної реалізації людини. Розуміння сутності культури й освіти, призначення людини в сучасному світі. Утвердження сили людського інтелекту, самостійності мислення, творчої уяви, моральних цінностей. <i>(ТЛ) Поглиблення понять про оповідача, повість, фентезі.</i> <i>(ЛК) Коло читання сучасних підлітків.</i> <i>(УС) Бібліотеки України.</i> <i>(ЕК) Порівняння образів підлітків у творах.</i> <i>(МЗ) Іноземна мова</i>

• виявляє початкові вміння розрізнення художньої вартості сучасних творів	
9. Підсумки (1 година)	
Ключові компетентності Учень (учениця): • розкриває взаємозв'язки людини і навколишнього середовища (НЛ-1); • цінує здатність до ненасильницького розв'язання конфліктів (НЛ-2); • усвідомлює переваги здорового способу життя та безпечної поведінки (НЛ-3). Предметні компетентності Учень (учениця): • знає авторів і відомих українських перекладачів творів зарубіжних письменників, що вивчалися протягом року; • знає визначення основних літературознавчих понять, що вивчалися протягом 5–7 класу, застосовує їх у процесі аналізу тексту; • демонструє вміння порівнювати твори різних видів мистецтва, твори українських і зарубіжних авторів (в окремих аспектах _ теми, ідеї, образи, жанри та ін.)	Узагальнення і систематизація навчального матеріалу. (МЗ) Українська література
Для вивчення напам'ять: • Роберт Бернс, «Любов»; • Генріх Гейне, «Коли настав чудовий май...»	

8 клас

Усього _ 18 годин

Обов'язкова кількість видів контролю

	I семестр	II семестр
Контрольні роботи у формі:	2	2
контрольного твору	1	2
інших завдань (тестів, відповідей на запитання тощо)	1	-
Уроки розвитку мовлення	Завдання з розвитку зв'язного мовлення реалізуються на кожному уроці протягом навчального року	
Уроки позакласного читання	1	1
Перевірка зошитів	4	5

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (за розділами)	Зміст навчального матеріалу
1. Вступ (1 година)	
Ключові компетентності Учень (учениця): усвідомлює розмаїття культур різних країн, місце української літератури у світовому історико-літературному процесі (НЛ-2). Предметні компетентності Учень (учениця): • розрізняє поняття «культура» і «література»; • розуміє поняття «літературний процес»; • називає основні епохи (періоди) літературного процесу в різних країнах; • характеризує поняття «літературний напрям», «літературна течія», розрізняє їх (як ціле та часткове); • дає визначення понять «рід літератури», «епос», «лірика», «драма», називає їхні характерні ознаки, демонструє прикладами з прочитаних творів	Література і культура. Роди літератури (епос, лірика, драма), їхні характерні ознаки. Літературний процес. Основні літературні епохи, напрями, течії, специфіка їхнього розвитку в різних країнах. <i>(ТЛ) Рід літератури; епос, лірика, драма. Початкові поняття про літературний напрям, літературну течію.</i> <i>(ЛК) Своєрідність культури різних країн, народів, національностей.</i> <i>(УС) Взаємозв'язки української та зарубіжних літератур.</i> <i>(ЕК) Порівняння ознак епосу, лірики, драми.</i> <i>(МЗ) Українська література</i>
2. Священні книги людства як пам'ятки культури та джерело літератури (2 години)	
Ключові компетентності Учень (учениця): • обґрунтовує взаємозв'язок людини з природою (НЛ-1); • розуміє спільні для різних народів морально-етичні принципи, розрізняє поняття добра і зла (НЛ-2). Предметні компетентності Учень (учениця): • називає священні книги людства, розуміє їхнє значення для розвитку світових релігій, культури, мистецтва; • розповідає про походження та побудову Вед і Біблії; • називає основні міфи (їхні різновиди) священних книг;	Загальнокультурне значення священних книг народів світу, найвідоміші з них. Священні книги як вихідна основа світових релігій, етичних уявлень, мистецтва різних народів. Веди (оглядово). Веди як пам'ятка індоєвропейської словесності II–I тис. до н. е. Образи ведійської міфології (боги, напівбоги, герої, ворожі сили, символи та ін.). Космогонічні міфи Вед. Біблія. Старий Заповіт (Створення світу. Каїн і Абель. Десять заповідей). Новий Заповіт. Євангеліє (2–3 розділи за вибором учителя). Біблія як основа двох релігій – юдейської і християнської. Зв'язок Біблії з історією і міфологією. Структура Біблії, її складники. Ключові ідеї та образи Старого

• <i>переказує окремі міфологічні сюжети (передбачені програмою), розкриває їхній морально-філософський зміст;</i> • <i>характеризує міфологічні образи, символи, що трапляються в сюжетах священних книг;</i> • <i>виявляє гуманістичні цінності, утілені у священних книгах людства;</i> • <i>порівнює священні книги людства як пам'ятки культури _ Біблію і Коран, виявляє схожість і відмінності між ними</i>	й Нового Заповітів. Морально-філософський зміст біблійних сюжетів та образів. <i>(ТЛ) Поглиблення понять про міф, міфологічний образ.</i> <i>(ЛК) Утілення сюжетів і образів священних книг людства у мистецтві (література, живопис, музика, скульптура, архітектура, кіно та ін.).</i> <i>(УС) Звернення українських письменників до образів, сюжетів, мотивів Біблії.</i> <i>(МЗ) Історія, географія, образотворче мистецтво, музичне мистецтво</i>
3. Античність (3 години)	
Ключові компетентності Учень (учениця): • <i>усвідомлює війну як катастрофу, розуміє необхідність гармонійного співіснування людини і природи (НЛ-1);</i> • <i>наводить приклади героїзму та самопожертви заради захисту рідної землі, шанує сімейні традиції, усвідомлює взаємозв'язок між ухваленим рішенням та його наслідками (НЛ-2);</i> • <i>висловлює судження про цінність життя, гармонійну красу людини (НЛ-3);</i> • <i>усвідомлює підступність стратегії завойовників (НЛ-4).</i> Предметні компетентності Учень (учениця): • <i>знає загальні особливості розвитку античної літератури;</i> • <i>називає видатних представників античної літератури, їхній внесок в історію світової культури;</i> • <i>розкриває концепцію людини й світу в античній літературі та її втілення у прочитаних творах;</i> • <i>розповідає про основні факти життя і творчості митців;</i> • <i>розкриває специфіку втілення міфологічних образів і сюжетів у творах античних авторів;</i> • <i>аналізує вірші поетів з акцентом на розкриття античних ідеалів, авторської позиції;</i>	Поняття про античність, її хронологічні межі. Основні етапи, роди і жанри античної літератури. Специфіка розвитку літератури в Стародавній Греції і в Давньому Римі. Концепція людини й світу в античній літературі (ідея гармонії тілесного та духовного, любов до життя в усіх його проявах, відкриття світу, героїчне служіння, катарсис, поєднання реального й міфологічного та ін.). Давньогрецька міфологія. Основні цикли давньогрецьких міфів. Міфологічна основа героїчного епосу. Міфи троянського циклу. Троя. Паріс викрадає Єлену. Облога Трої. Смерть Ахілла. Троянський кінь (2–3 за вибором учителя). Відображення історичних подій у міфах троянського циклу. Ключові образи циклу, їхній гуманістичний зміст. Міфологічні символи (яблуко розбрату, троянський кінь та ін.). Гомер. «Іліада» (оглядово). «Двобій Ахілла і Гектора» (пісня 22, вірші 140–410). Гомер та його значення в історії розвитку європейських літератур. Міфологічна основа гомерівського епосу. Образи Ахілла і Гектора. Гуманістичний зміст «Іліади». Катарсис. Особливості розвитку й види лірики в Давній Греції. Тіртеї (VII ст. до н. е.). «Добре вмирати тому...». Ідея захисту рідної країни в елегії. Античний ідеал героя. Авторська позиція.

• <i>знає</i> загальні особливості розвитку лірики, епосу та драми в добу античності; • <i>розкриває</i> художні конфлікти в прочитаних творах; • <i>розкриває</i> специфіку втілення вічних образів античності в зарубіжній та українській літературах, у творах світового мистецтва; • <i>називає</i> імена відомих українських перекладачів творів античності	Саффо (VII–VI ст. до н. е.). «До Афродіти» («Барвношатна владарко, Афродіто...»). Звернення у вірші до Афродіти – богині кохання. Образ ліричної героїні, глибина її почуттів і переживань. Давньогрецький театр, його характерні особливості, роль в античному суспільстві. Основні жанри давньогрецької драми – трагедія і комедія. Есхіл (бл. 525–бл. 456 рр. до н. е.). «Прометей закутий» (оглядово). Значення творчості Есхіла для розвитку європейської драми й театру. Утілення міфу про Прометея у трагедії «Прометей закутий». Основний конфлікт трагедії. «Дари» Прометея людству. Ідеї служіння, самопожертви, свободи. «Золота доба» давньоримської літератури. Публій Вергілій Марон (70–19 рр. до н. е.). «Енеїда» (оглядово). Зв’язок твору з гомеровським епосом, міфологією. Ідея громадського служіння, утвердження величчя держави. Образ Енея та його значення в композиції твору. Вплив античності на розвиток світової літератури й культури. <i>(ТЛ) Героїчний епос, трагедія.</i> <i>(ЛК) Вічні образи античності в мистецтві (живопис, скульптура, музика, кіно та ін.).</i> <i>(УС) Українські переклади творів античних митців.</i> <i>(ЕК) Ахілл і Гектор (порівняльна характеристика образів). Зевс і Прометей у міфах і в трагедії «Прометей закутий» Есхіла.</i> <i>(МЗ) Історія, образотворче мистецтво</i>
4. Середньовіччя (3 години)	
Ключові компетентності Учень (учениця): • <i>цінує</i> красу природи, <i>сприймає</i> людину як частку навколишнього світу (НЛ-1); • <i>усвідомлює</i> вплив історичних подій на долю людини, висловлює судження щодо активної громадянської позиції (НЛ-2); • <i>розуміє</i> вплив позитивного мислення на відновлення душевної рівноваги (НЛ-3). Предметні компетентності Учень (учениця):	Середньовіччя як доба, її хронологічні межі й специфічні ознаки в історії європейських і східних літератур. Вплив релігії, філософії на літературу й культуру в добу Середньовіччя. Основні жанри середньовічної літератури на Заході та Сході. Особливості розвитку китайської лірики епохи Тан. Лі Бо (701–762). «Печаль на яшмовому ганку». Основні теми й мотиви лірики митця. Вплив даосизму на його світогляд.

• <i>знає і пояснює</i> хронологічні межі доби Середньовіччя; • <i>називає</i> видатних представників середньовічної літератури Заходу та Сходу, <i>визначає</i> їхній внесок у розвиток світової культури; • <i>характеризує</i> історичний і культурний контекст розвитку середньовічних літератур; <i>розповідає</i> про основні віхи життя й творчості письменників, про їхню роль у розвитку національних літератур; • <i>виявляє</i> основні теми й мотиви в ліриці митців; • <i>визначає</i> символи та їхній прихований зміст у творах поетів; • <i>характеризує</i> образ ліричного героя у текстах, рекомендованих програмою; • <i>знає</i> історичну основу «Пісні про Роланда» та особливості її художнього втілення у творі; • <i>висловлює</i> власне ставлення до персонажів та їхніх учинків; • <i>зіставляє</i> образи ліричних героїв у східній поезії (Лі Бо, Ду Фу, Омар Хаям); • <i>виявляє</i> актуальний зміст середньовічних творів, вічність порушених у них проблем; • <i>знає</i> українських перекладачів середньовічних творів; • <i>виявляє</i> особливості художньої мови творів митців (в українських перекладах)	Своєрідність пейзажів Лі Бо, утілення в них краси природи і духовного життя. Ду Фу (712–770). «Пісня про хліб і шовк». Зв'язок поезії Ду Фу з історичною реальністю. Вплив конфуціанства на його світогляд. Національні образи, символи в ліриці митця. Образ ліричного героя, його сприйняття життя і природи, почуття, мрії, ідеали, дума про батьківщину. Золота доба персько-таджицької лірики, її характерні особливості, видатні представники. Омар Хаям (бл. 1048–після 1122). Рубаї. Лаконізм і місткість жанру рубаї. Основні теми й мотиви творчості Омара Хаяма. Література середньовічної Європи: основні тенденції та жанрово-тематичне розмаїття. «Пісня про Роланда» (оглядово). Історична основа твору й поетичне переосмислення в ньому реальних подій. Патріотичні ідеї в «Пісні про Роланда». Образна система (Роланд, Ганелон, Карл та ін.). Елементи фольклору. Особливості поетичної мови твору. Аліг'єрі Данте (1265–1321). Сонет 11 («В своїх очах вона несе кохання...»). Данте як ключова постать італійського Середньовіччя і переходу до Відродження. Утілення в сонеті 11 Данте краси високого почуття кохання. <i>(ТЛ) Поглиблення понять про героїчний епос (середньовічний). Рубаї, сонет.</i> <i>(ЛК) Культурні центри Середньовіччя на Сході й Заході. Ключові поняття китайської міфології, філософії (конфуціанство, даосизм), які знайшли відбиток у літературі. Християнство. Іслам.</i> <i>(УС) Українські перекладачі середньовічних творів.</i> <i>(МЗ) Історія, географія</i>
5. Відродження (3 години)	
Ключові компетентності Учень (учениця): • <i>виявляє</i> повагу до людини, <i>усвідомлює</i> роль кохання і дружби, <i>засуджує</i> розбрат між людьми, <i>розуміє</i> гуманістичні ідеали (НЛ-2);	Епоха Відродження (Ренесансу) в Європі. Гуманізм. Культ античності. Характерні риси ренесансної культури і літератури. Франческо Петрарка (1304–1374). Сонети № 61, 132. Історія кохання в сонетах Ф. Петрарки. Образ ліричного героя та

• <i>цінує людське життя (НЛ-3);</i> • <i>висловлює думку щодо необхідності виявлення ініціативи для досягнення мети, критично оцінює засоби досягнення поставленої мети (НЛ-4).</i> Предметні компетентності Учень (учениця): • <i>знає хронологічні межі епохи Відродження, особливості світоглядного перевороту того часу, історичний і культурний контекст, роль античності в розвитку літератури;</i> • <i>визначає риси гуманізму в літературних творах доби Відродження;</i> • <i>розкриває внесок митців в історію національних літератур і світової культури;</i> • <i>дає визначення поняття «сонет», виявляє особливості його структури у творах Ф. Петрарки й В. Шекспіра;</i> • <i>визначає провідні теми, мотиви в ліричних творах письменників (сонетах), розкриває специфіку художнього втілення високого почуття кохання;</i> • <i>характеризує образ ліричного героя в сонетах Ф. Петрарки, В. Шекспіра;</i> • <i>зіставляє образи героїнь у сонетах митців;</i> • <i>розкриває загальнолюдський зміст вічних образів ренесансних творів (Ромео і Джульєтта, Дон Кіхот і Санчо Панса);</i> • <i>виявляє жанрові особливості творів («Ромео і Джульєтта», «Дон Кіхот»);</i> • <i>знає про втілення сюжетів, образів, мотивів ренесансної літератури у світовому мистецтві;</i> • <i>називає відомих українських перекладачів творів доби Відродження</i>	героїні. Утілення гуманістичних ідеалів у поезії митця. Структура сонетів Ф. Петрарки. Вільям Шекспір (1564–1616). Сонети № 66, 116, 130. Виняткова роль В. Шекспіра в розвитку англійської національної літератури й світового мистецтва. Основні теми сонетів В. Шекспіра _ кохання до Смаглявої леді, дружба. Відображення внутрішнього світу ренесансної людини (описи природи, змалювання сили почуттів та ін.). Художні особливості сонетів В. Шекспіра. Трагедія «Ромео і Джульєтта» В. Шекспіра (оглядово). Історія створення. Конфлікт справжнього почуття і забобонів. Оспівування чистого пристрасного кохання Ромео і Джульєтти, вплив кохання на людську особистість (зміни в характерах головних героїв, їхня еволюція). Проблема життя і смерті. Тракткування фіналу. Гуманістична цінність трагедії В. Шекспіра, її популярність серед різних поколінь. Мігель де Сервантес Сааведра (1547–1616). «Дон Кіхот», I частина (оглядово). Історія створення роману, його зв'язок з лицарськими романами, пародійний характер. Особливості сюжету і композиції твору. Конфлікт високих прагнень Дон Кіхота і буденної дійсності, неможливості реалізації ідеалів героя. Дон Кіхот і Санчо Панса _ парні образи, у яких утілено високу мрію і прагматизм. «Донкіхотство». Популярність вічних образів. (ТЛ) Поглиблення поняття про вічний образ, сонет, роман, трагедію. Катрен, терцет, ямб. (ЛК) <i>Образи Ромео і Джульєтти, Дон Кіхота й Санчо Панси у світовому мистецтві (живопис, кіно, музика та ін.). Музей В. Шекспіра у Великобританії (Стретфорд-на-Ейвоні). Музей М. де Сервантеса Сааведри в Іспанії (Мадрид).</i> (УС) <i>Видатні українські перекладачі творів Ренесансу. Вершини українського сонету.</i> (МЗ) <i>Історія, географія, музичне мистецтво, образотворче мистецтво</i>
6. Бароко і класицизм (2 години)	

Ключові компетентності Учень (учениця): • <i>розрізняє</i> істинні та фальшиві цінності, <i>розуміє</i> необхідність шанобливого ставлення до людини незалежно від її соціального стану (НЛ-2); • <i>усвідомлює</i> важливість здорового глузду (НЛ-3); • <i>висловлює</i> критичне судження щодо різних моделей поведінки людини (НЛ-4). Предметні компетентності Учень (учениця): • <i>визначає</i> провідні ознаки бароко як художнього напрямку; • <i>розкриває</i> специфіку барокового світосприйняття у прочитаному творі; • <i>виявляє</i> у поетичному тексті провідні теми, ідеї, символи бароко, розкриває їхній філософський зміст; • <i>розповідає</i> про чинники формування класицизму як літературного напрямку (історичні, філософські, естетичні); • <i>називає</i> основні ознаки класицизму, демонструє їх на прикладі комедії Мольєра «Міщанин-шляхтич»; • <i>дає</i> визначення поняття «комедія», <i>відрізняє</i> від поняття «трагедія» (що вивчалось раніше); • <i>виявляє</i> ознаки комедії у творі Мольєра «Міщанин-шляхтич»; • <i>називає</i> основні теми й проблеми в комедії Мольєра «Міщанин-шляхтич»; • <i>характеризує</i> персонажів комедії «Міщанин-шляхтич» (окремо і в порівнянні); • <i>розкриває</i> сутність морального уроку, утіленого митцем засобами комедії; • <i>виявляє</i> зв'язок комедії Мольєра з народним мистецтвом	Бароко як доба та художній напрям у європейській літературі й мистецтві. Видатні представники європейського бароко та їхні здобутки (<i>оглядово</i>). Джонн Донн (1572–1631). «Священні сонети» (19-й сонет «Щоб мучить мене...»). Напруга почуттів ліричного героя. Символіка. Поетична мова. Історичні умови, філософське та естетичні підґрунтя класицизму. Характерні ознаки класицизму як художнього напрямку. Мольєр (Жан Батист Поклен, 1622–1673). «Міщанин-шляхтич». Мольєр _ майстер класицистичної комедії. Художнє новаторство Мольєра у драматургії, вплив його відкриттів на світове театральне мистецтво. Історія створення комедії «Міщанин-шляхтич». Тематика та проблематика твору, його загальнолюдське значення. Основні образи комедії (пан Журден, пані Журден, граф Дорант, графиня Дорімена, Клеонт та ін.). Засоби комічного (гумор, іронія, сатира, сарказм). (ТЛ) <i>Поглиблення понять про вірш (філософський). Комедія, сатира, сарказм. Поглиблення понять про гумор, іронію.</i> (ЛК) <i>Бароко в різних видах мистецтва (живопис, архітектура, музика, паркове мистецтво та ін.).</i> (УС) <i>Бароко в Україні. Класицизм у різних видах мистецтва (живопис, архітектура, музика та ін.).</i> (МЗ) <i>Українська література, музичне мистецтво, історія</i>
7. Література ХХ–ХХІ ст. У пошуках себе і високого польоту (3 години)	

Ключові компетентності Учень (учениця): • висловлює особисте ставлення до проблем навколишнього середовища (НЛ-1); • розуміє особисту відповідальність перед людьми; усвідомлює право на свободу вибору (НЛ-2); • відповідально ставиться до власного здоров'я, цінує життя (НЛ-3); • критично осмислює методи досягнення мети; усвідомлює важливість креативних рішень для самореалізації (НЛ-4). Предметні компетентності Учень (учениця): • виявляє актуальність порушених письменниками тем і проблем; • розкриває особливості сюжету і композиції творів, їхні жанрові ознаки; • характеризує головних персонажів твору; • називає жанрові ознаки прочитаних творів; • знаходить у прочитаних творах символи та розкриває їхній зміст; • розповідає про свої улюблені книжки, пояснює власний вибір, визначає їхні художні ознаки	Антуан де Сент-Екзюпері (1900–1944). «Маленький принц». Людські взаємини, моральні цінності в казці-притчі «Маленький принц». Філософський зміст твору. Художні образи. Річард Бах (нар. 1936). «Чайка Джонатан Лівінгстон». Сюжет твору Р. Баха як філософська метафора людського буття. Алегоричні образи повісті. Утілення прагнення до високої мети в образі чайки Джонатана. Художній конфлікт і можливість його подолання. Ознаки притчі у творі. <i>(ТЛ) Поглиблення понять про метафору, алегорію. Притча.</i> <i>(ЛК) Сучасні літературно-художні видання творів зарубіжної літератури.</i> <i>(УС) Українські перекладачі творів зарубіжної класики й сучасної літератури.</i> <i>(ЕК) Порівняння образів персонажів.</i> <i>(МЗ) Іноземна мова</i>
8. Підсумки (1 година)	
Ключові компетентності Учень (учениця): • критично оцінює результати людської діяльності в природному середовищі (НЛ-1); • цінує людську гідність, усвідомлює право кожного на власну думку (НЛ-2); • осмислює взаємозв'язки між рішеннями та їхніми наслідками, безпечною поведінкою та здоров'ям (НЛ-3); • розуміє роль ініціативності та підприємливості в суспільстві (НЛ-4). Предметні компетентності Учень (учениця):	Узагальнення та систематизація навчального матеріалу. <i>(МЗ) Українська література</i>

• <i>знає</i> основні епохи, напрями (їхні ознаки) літературного процесу від античності до XVII ст.; • <i>знає визначення</i> основних літературознавчих понять, що вивчалися протягом 5–8 класу, <i>застосовує</i> їх у процесі аналізу тексту; • <i>визначає</i> жанрові ознаки, специфіку образів пропонує для вивчення творів; • <i>демонструє</i> вміння порівнювати твори різних видів мистецтва, твори українських і зарубіжних авторів	
Для вивчення напам'ять • Омар Хайям (2–3 рубаї за вибором учня); • Франческо Петрарка (сонет за вибором учнів); • Вільям Шекспір (сонет за вибором учнів)	

9 клас

Усього _ 18 годин

Обов'язкова кількість видів контролю

	I семестр	II семестр
Контрольні роботи у формі:	2	2
контрольного твору	1	1
інших завдань (тестів, відповідей на запитання тощо)	1	1
Уроки розвитку мовлення	Завдання з розвитку зв'язного мовлення реалізуються на кожному уроці протягом навчального року	
Уроки позакласного читання	1	1
Перевірка зошитів	4	5

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (за розділами)	Зміст навчального матеріалу
1. Вступ (1 година)	
Ключові компетентності Учень (учениця): • усвідомлює зв'язок різних ознак культурного, соціального, технологічного розвитку людства (НЛ-1); • цінує спільну працю, громадянську ініціативу (НЛ-2).	Літературні жанри і стилі. Перехідні явища в літературі. <i>(ТЛ) Жанр, стиль.</i> <i>(ЛК) Жанри і стилі як органічні елементи культури. Загальне та національне в структурі жанрів і стилів.</i>

Предметні компетентності Учень (учениця): - дає визначення поняття «жанр», розуміє його зв'язок із родовим поділом літератури; - називає жанри, які належать до різних родів (епос, лірика, драма), а також міжродові утворення (наприклад, балада, поема та ін.); - визначає жанрові ознаки творів (на прикладі прочитаних текстів); - дає визначення поняття «стиль», розрізняє стилі загальні (епох, напрямів, течій) та індивідуальні (стилі письменників); - порівнює окремі жанри в національних літературах (на прикладі прочитаних творів)	<i>(УС) Жанрово-стильові тенденції в українській та зарубіжних літературах на етапах літературного процесу.</i> <i>(ЕК) Специфіка жанрів у різних національних літературах (оповідання, роман, сонет та ін.). Розмаїття індивідуальних стилів митців.</i> <i>(МЗ) Українська література, художня культура</i>
2. Просвітництво (2 години)	
Ключові компетентності Учень (учениця): - усвідомлює особисту відповідальність за стан навколишнього середовища (НЛ-1); - розуміє роль ініціативи в суспільстві (НЛ-2); - осмислює значення безпечної поведінки в критичних ситуаціях (НЛ-3); - ставить перед собою мету й системно працює для її реалізації (НЛ-4). Предметні компетентності Учень (учениця): - розкриває чинники (історичні, філософські, естетичні) розвитку європейської літератури доби Просвітництва; - називає ключові ідеї Просвітництва, виявляє їх у прочитаних творах; - розкриває ідеї, аналізує мотиви й образи в ліричних творах Й. В. Гете; - пояснює, чому ода «До радості» Ф. Шиллера стала гімном Євросоюзу.	Історичні умови та провідні ідеї Просвітництва. Вплив філософії на літературу й культуру доби. Йоганн Вольфганг Гете (1749–1832). Поезія «Вільшаний король». Роль Й. В. Гете в історії Просвітництва. Нове розуміння природи у ліриці Гете. Міфологічний зміст образів вірша «Вільшаний король». Йоганн Крістоф Фрідріх Шиллер (1759–1805). «До радості». Просвітницька ідея об'єднання людства в оді «До радості» Ф. Шиллера. Пафос твору, який став гімном Євросоюзу. <i>(ТЛ) Поглиблення понять про оду.</i> <i>(ЛК) Європейське мистецтво доби Просвітництва.</i> <i>(УС) Ідеї Просвітництва в Україні.</i> <i>(ЕК) Порівняння оригіналів і художніх перекладів (у фрагментах і цілісно за умови володіння учнями іноземною мовою).</i> <i>(МЗ) Історія, математика</i>
3. Романтизм (3 години)	
Ключові компетентності Учень (учениця): усвідомлює взаємозв'язок людини та навколишнього середовища (НЛ-1);	Історичні, естетичні, філософські чинники розвитку романтизму. Основні ознаки романтизму як напряму в літературі й мистецтві. Романтизм у різних країнах.

• <i>розуміє</i> необхідність захисту своїх прав і прав інших людей (НЛ-2); • <i>визначає</i> тактику поведінки в небезпечних ситуаціях (НЛ-3); • <i>оцінює</i> проблему й відповідно до цього <i>ухвалює рішення</i> (НЛ-4). Предметні компетентності Учень (учениця): • <i>визначає</i> специфічні ознаки романтизму як художнього напрямку в літературі й мистецтві, чинники його розвитку (історичні, естетичні, філософські), національну специфіку в різних країнах; • <i>розповідає</i> про основні віхи життя і творчості митців, їхній внесок у духовну скарбницю світової та національних літератур; • <i>визначає</i> провідні теми й мотиви ліричних творів письменників-романтиків; • <i>аналізує</i> романтичні образи, засоби їхнього створення; • <i>аналізує</i> ліричні вірші поетів-романтиків, поему «Мазепа» Дж. Байрона); • <i>виявляє</i> жанрові ознаки поеми й роману доби романтизму та взаємодії романтизму з реалізмом (на прикладі творів Дж. Байрона, О. Пушкіна, М. Лермонтова); • <i>виявляє</i> художнє новаторство митців _ відкриття нових тем і мотивів, збагачення художньої мови тощо; • <i>розповідає</i> про роль України в житті й творчості митців, <i>пояснює</i> посилення інтересу Європи до України в добу романтизму; • <i>знає</i> імена українських перекладачів творів європейських романтиків; • <i>розповідає</i> про відкритість романтизму як художнього напрямку, його взаємодію з іншими напрямками, <i>демонструє</i> формування реалістичних тенденцій у межах романтизму (на прикладі прочитаних творів);	Генріх Гейне (1797–1856). «Книга пісень» («На півночі кедр самотній...», «Не знаю, що стало зо мною...»). Специфіка німецького романтизму та творчість Генріха Гейне. «Книга пісень»: особливості композиції збірки, образ ліричного героя, фольклорні елементи (образи, мотиви, символи, жанрові ознаки пісні та ін.). Утілення високого почуття кохання у віршах митця. Особливості поетичної мови творів. Джордж Ноел Гордон Байрон (1788–1824). «Хотів би жити знов у горах...». Поема «Мазепа» (оглядово). Вплив творчості Дж. Байрона на розвиток романтизму в Європі. Протиставлення мрії і дійсності у ліриці поета. Фольклорні та біблійні мотиви у віршах Дж. Байрона. Українська тема в поемі «Мазепа». Специфіка зображення образу гетьмана у творі (монолог героя, романтичний пейзаж як засіб увиразнення образу, динаміка образу та ін.). Взаємодія романтизму і реалізму. Олександр Пушкін (1799–1837). Лірика («До А. П. Керн» _ «Я пам'ятаю мить чудову...»; «Я пам'ятник собі поставив незотлінний...»). «Євгеній Онегін» (оглядово). Значення творчості О. Пушкіна для розвитку світової літератури. Провідні мотиви його лірики. Тема кохання і призначення мистецтва у віршах митця. Взаємодія романтизму та реалізму в романі О. Пушкіна «Євгеній Онегін». Реалістичне висвітлення романтичних тем (кохання, відчуження особистості, життя і смерті, розладу мрії та дійсності тощо) і образів (Онегін _ Тетяна, Ленський _ Ольга). Традиції світової літератури й культури у творі (вплив Дж. Байрона та ін.). Зображення різних сфер життя (історії і сучасності, столиці та провінції, народних звичаїв і кола культурних інтересів суспільства тощо). Художнє новаторство О. Пушкіна (у жанрі, мові, авторській позиції, підході до зображення дійсності). Образ автора.
---	--

• виявляє особливості індивідуальних стилів митців (на прикладі прочитаних творів)	Михайло Лермонтов (1814–1841). Лірика («Сосна», «І нудно і сумно...», «На дорогу йду я в самотині...»). «Герой нашого часу» (оглядово). Мотиви світової скорботи у ліриці М. Лермонтова. Зв'язок творчості митця з традиціями європейського романтизму (Дж. Байрона, Г. Гейне та ін.). Особливості розвитку сюжету й композиції в романі «Герой нашого часу». Зв'язок твору з історичною та духовною атмосферою доби. Новаторство М. Лермонтова в жанрі роману. (ТЛ) Поглиблення понять про поему (романтична), роман (роман у віршах, філософсько-психологічний), віршовий розмір. Строфа (онегінська). (ЛК) Романтизм у різних видах мистецтва (живопис, музика та ін.). (УС) Україна в житті й творчості зарубіжних митців. (МЗ) Художня культура, історія, географія
4. Реалізм (3 години)	
Ключові компетентності Учень (учениця): • усвідомлює необхідність поваги до людини, розпізнає уявні та справжні життєві цінності, цінує вияв милосердя і співчуття до людини (НЛ-2); • осмислює причиново-наслідкові зв'язки, взаємозалежність між поведінкою та здоров'ям і безпекою (НЛ-3); • розуміє роль ініціативності в суспільстві (НЛ-4). Предметні компетентності Учень (учениця): • дає визначення поняття «реалізм», називає його провідні ознаки, виявляє їх у прочитаному творі; • розуміє особливості взаємодії реалізму з іншими напрямками ХІХ століття (романтизмом, натуралізмом); • розповідає про основні віхи життя й творчості митця; • розкриває особливості світогляду письменника;	Поняття про реалізм та історія його формування. Характерні ознаки реалізму як літературного напрямку (зв'язок з дійсністю, аналітизм, типовість образів і ситуацій, розкриття впливу соціального середовища на людину, критичний пафос, дослідження життя суспільства, психологізм та ін.). Взаємодія реалізму з іншими напрямками ХІХ ст. (романтизмом, натуралізмом). Оноре де Бальзак (1799–1850). «Гобсек». Основні віхи творчості та особливості світогляду письменника. «Людська комедія»: історія написання, художня структура, тематика й проблематика, образи. Повість «Гобсек» у структурі «Людської комедії». Сюжетно-композиційні особливості твору («розповідь у розповіді»). Багатогранність образу Гобсека (як соціального типу доби, як філософа та ін.), засоби його створення (портрет, психологічна деталь, монолог, учинки, філософське ставлення до життя та ін.).

• визначає актуальні проблеми твору; • установлює сюжетно-композиційні особливості твору; • аналізує образи персонажів як типові з визначенням засобів їхнього створення (портрет, психологічні деталі, інтер'єр, мова, стосунки із середовищем, з іншими персонажами тощо); • інтерпретує вчинки персонажів, дає їм власну оцінку, висловлює судження щодо певних ситуацій, аргументує свою позицію прикладами, цитатами з текстів; • виявляє художнє новаторство митця; • розкриває специфіку аналітичного підходу письменника до зображення дійсності (зображення людини у зв'язках із середовищем, змалювання різних верств суспільства, точність деталей, описів тощо); • розповідає про зв'язки письменника з Україною, увічнення його пам'яті в музеях і пам'ятниках; • порівнює особливості втілення теми грошей та їхнього згубного впливу на людину й суспільство у творчості О. де Бальзака	(ТЛ) Поглиблення понять про образ (типовий), повість, художню деталь (психологічна). Психологізм, інтер'єр. (ЛК) Утілення образів і сюжетів творів О. де Бальзака у мистецтві (ілюстраціях, кіно, театрі тощо). (УС) О. де Бальзак і Україна. (ЕК) Специфіка розкриття теми грошей та їхнього впливу на людину у творчості О. де Бальзака. (МЗ) Художня культура, іноземна мова
5. Нові тенденції у драматургії кінця XIX–початку XX ст. (2 години)	
Ключові компетентності Учень (учениця): • усвідомлює необхідність брати на себе відповідальність за власні рішення (НЛ-2); • виробляє вміння опановувати себе (НЛ-3); • розрізняє щирі і меркантильні наміри (НЛ-4). Предметні компетентності Учень (учениця): • виявляє у творах письменників провідні проблеми, теми, мотиви; • характеризує художні образи, виявляє в тексті художні засоби їхнього створення; • висловлює власні судження щодо актуальних тем і проблем, образів і подій творів, аргументує свою	«Стара» і «нова драма». Зміни в драматургії кінця XIX — початку XX ст. Генрік Ібсен (1828–1906). «Ляльковий дім». Роль Г. Ібсена в розвитку світової драматургії, його новаторство. «Ляльковий дім» як соціально-психологічна драма. Особливості драматичного конфлікту та розвиток сценічної дії (зовнішньої і внутрішньої). Композиція п'єси. Образна система. Підтекст. Символіка. Відкритість фіналу. Бернард Шоу (1856–1950). «Пігмаліон». Особливості світогляду Б. Шоу. Специфіка втілення античного міфу в п'єсі «Пігмаліон». Динаміка образу Елайзи Дулітл. Ідеї «одухотворення» людини

думку прикладами з тексту, відповідними цитатами; • <i>розповідає</i> про основні віхи життя й творчості митців; • <i>користується</i> літературознавчими словниками, енциклопедіями та іншими видами джерел (зокрема інтернет-ресурсами)	й життя засобами мистецтва, збереження національної культури, розвитку мови. (ТЛ) «Нова драма», «ібсенізм». (ЛК) Утілення драматичних творів Г. Ібсена і Б. Шоу в театрі, кіно. (УС) Українські перекладачі творів зарубіжної літератури кінця XIX — початку XX ст. (ЕК) Порівняння особливостей «старої» та «нової драми», образів персонажів. (МЗ) Художня культура, іноземна мова
6. Література XX–XXI ст. Життя, історія, культура (6 годин)	
Ключові компетентності Учень (учениця): • <i>обґрунтовує</i> вплив культурного, соціального, економічного чинників на розвиток людства; <i>характеризує</i> цілісну наукову картину світу (НЛ-1); • <i>усвідомлює</i> моральну відповідальність за свої вчинки; <i>аналізує</i> принципи і механізми функціонування суспільства (НЛ-2); • <i>розуміє</i> відповідальність за духовне й фізичне здоров'я, <i>прогнозує</i> ризики непередбачених наукових та суспільних експериментів (НЛ-3); • <i>цінує</i> ініціативність та підприємливість (НЛ-4). Предметні компетентності Учень (учениця): • <i>знає</i> основні відомості про життя і творчість митців; • <i>виявляє</i> актуальні проблеми, теми в прочитаних творах, їхній зв'язок із проблемами суспільства, історії, культури, існування людини, її морального вибору; • <i>виявляє</i> ознаки різних літературних напрямів у прочитаних творах; • <i>знає</i> характерні ознаки різних жанрів, <i>виявляє</i> їх у творах письменників; • <i>характеризує</i> образи провідних героїв, <i>простежує</i> особливості їхньої внутрішньої зміни, <i>виявляє</i> відповідні художні засоби; • <i>створює рецензію</i> (усну або письмову) на сучасний твір літератури (або кіно, театру);	Шолом-Алейхем (1859–1916). «Тев'є-молочар». Тема історичного зламу, який пройшов крізь долю людини й народу на межі XIX–XX ст. Образна система твору. Філософські проблеми. Народний гумор. Сучасні інтерпретації твору в театрі, кіно та інших видах мистецтва. Михайло Булгаков. (1891–1940). «Собаче серце». Українські сторінки життя і творчості М. Булгакова. М. Булгаков і влада, трагедія митця. «Собаче серце» як метафора соціальних експериментів революційної доби. Конфлікт натовпу, масової свідомості та інтелекту, культури. Персонажі-«двійники» (Шаріков — Швондер). Рей Дуглас Бредбері (1920–2012). «451° за Фаренгейтом». Тривога за майбутнє суспільства в романі-антиутопії «451° за Фаренгейтом». Тема знецінення культури. Провідні мотиви твору — книги (читання), пожежі, тотального контролю, інакомислення тощо. Натовп і влада. Важке прозріння особистості в тоталітарному суспільстві. Ерік Вольф Сігел (1937–2010). «Історія одного кохання». Розповідь про зворушливе й трагічне кохання студента, сина мільйонера, до дочки бідного італійського емігранта. Проблеми життя і смерті, любові й відданості у творі.

• <i>обстоює</i> власну точку зору, веде <i>полеміку</i> щодо актуальних проблем і тенденцій розвитку сучасної літератури, зокрема в аспекті її взаємодії з іншими видами мистецтва; • <i>презентує</i> свої улюблені твори сучасної літератури на уроці, виявляє в них риси художності; • <i>володіє</i> навичками роботи з бібліотечними фондами, інтернет-ресурсами з метою пошуку необхідної книжки, творчого читання; • <i>знає</i> популярні книжкові серії для молоді, сучасні літературно-художні видання, інтернет-портали творів зарубіжної літератури; • <i>знає</i> визначні міжнародні літературні премії сучасності; • <i>називає</i> зарубіжних письменників-лауреатів міжнародних премій у галузі художньої літератури, твори митців, відзначені преміями	(ТЛ) Класична та масова література. Рецензія. Поглиблення поняття про «художність». (ЛК) Бібліотечні та інтернет-ресурси, їхнє використання для збагачення кола читання, розвитку навичок творчої роботи з книжкою. Взаємодія різних видів мистецтва (кіно і література та ін.), комп'ютерних технологій і літератури. Сучасні літературно-художні видання, інтернет-портали творів зарубіжної літератури. Міжнародні літературні премії. (УС) Українські перекладачі творів зарубіжної класики і сучасної літератури. Шолом-Алейхем і Україна. (ЕК) Переосмислення сюжетів, образів, мотивів зарубіжної літератури й культури у творах мистецтва. (МЗ) Історія, художня культура
7. Підсумки (1 година)	
Ключові компетентності Учень (учениця): • <i>усвідомлює</i> красу природи, її благодіючий вплив на людину, <i>розуміє</i> відповідальність за спроби змінити навколишній світ (НЛ-1); • <i>оцінює</i> власну роль у суспільстві, <i>бере участь</i> у процесі ухвалення рішень (НЛ-2); • <i>осмислює</i> причинно-наслідкові зв'язки між безпечною поведінкою та здоров'ям (НЛ-3); • <i>продукує</i> власні ідеї та ініціативи, <i>обстоює</i> свою думку, використовуючи доцільні мовні засоби (НЛ-4). Предметні компетентності Учень (учениця): • <i>визначає</i> основні етапи літературного процесу XIX–XX ст., їхні особливості, зв'язок з розвитком культури і мистецтва;	Узагальнення і систематизація навчального матеріалу. (МЗ) Українська література

• розрізняє літературні напрями, течії, роди, жанри XIX–XX ст.; • установлює жанрово-родову належність творів, їхню жанрову й стильову своєрідність; • називає представників різних літературних напрямів, течій, мистецьких тенденцій, виявляє їхній внесок у національну та світову скарбницю художніх цінностей; • аналізує, оцінює, порівнює літературні твори та явища	
Для вивчення напам'ять: • Фрідріх Шиллер, «До радості»; • Олександр Пушкін (1 вірш за вибором учителя та учнів)	

Список творів для додаткового читання

Для уроків позакласного читання і уроків з резервного часу (за вибором учителя)

5 клас

1. Арабські казки. «Про Аладдіна та чарівну лампу», «Розповідь про царя Шахріяра» (1–2 за вибором).
2. Баррі Дж. М., «Пітер Пен», «Пітер Пен і Венді» (1 за вибором).
3. Бернетт Ф. Е., «Тасмничий сад», «Маленький лорд Фаунтлерой», «Маленька принцеса» (1–2 за вибором).
4. Бюргер Г. і Распе Р. Е., «Дивовижні пригоди, подорожі й бойові подвиги барона Мюнхгаузена».
5. Гаршин В., «Жабка-мандрівниця».
6. Гауф В., «Маленький Мук».
7. Гофман Е. Т. А., «Лускунчик».

8. Єсенін С. О., «Біла береза», «Пісня про собаку» та інші вірші про природу (1–2 за вибором).
9. Кестнер Е., «Еміль та детективи», «Крихта та Антон» (1 за вибором).
10. Керролл Л., «Аліса в Задзеркаллі».
11. Кіплінг Р. Дж., «Мауглі», «Рікі-Тікі-Таві»
12. Коллоді К., «Піноккіо».
13. Корчак Я., «Король Матіуш Перший».
14. Крюс Дж., «Флорентіна».
15. Лагерлеф С., «Дивовижна подорож Нільса Хольгерсона з дикими гусаками Швецією», «Свята ніч» (1 за вибором).
16. Маршак С. Я., «Дванадцять місяців».
17. Мілн А., «Вінні-Пух та всі-всі-всі».
18. Одоєвський В. Ф., «Містечко в табакерці».
19. Перро Ш., Казки (1–2 за вибором).
20. Родарі Дж., «Казки по телефону».
21. Родарі Дж., «Пригоди Цибуліно», «Пригоди Джельсоміно в Країні брехунів» (1 за вибором).
22. Російські народні казки. «Василиса Прекрасна» та ін. (1–2 за вибором).
23. Сетон-Томпсон Е., «Ведмежа Джонні», «Мустанг-іноходець» (1–2 за вибором).
24. Чапек К., «З погляду кішки».
25. Японські казки. «Жабка з Кіото і жабка з Осака» та ін. (1–2 за вибором).

Із сучасної літератури

26. Буличов К., Цикл «Аліса» (1–2 твори за вибором), «Навколо світу за три години».
27. Екгольм Я. У., «Людвігові хитрому _ ура! ура! ура!».
28. Ліндгрєн А., «Пеппі Довгапанчоха», «Малюк і Карлсон», «Пригоди Калле Блумквіста» (1–2 за вибором).
29. Маар П., «Пан Белло і блакитне диво», «Що не день, то субота», «Китобус, або Нові цятки для Суботика» (1–2 за вибором).
30. Нанетті А., «Мій дідусь був черешнею».
31. Старк У., «Чи вмієш ти свистати, Юганно».
32. Стронг Дж., «Кімнатні пірати», «Розшукується ракета на чотирьох лапах», «Гармидер у школі», «Канікули з близнятами» (1–2 за вибором).

6 клас

1. Беляєв О. Р., «Людина-амфібія».
2. Бредбері Р., «Все літо в один день» та інші оповідання (1–2 за вибором).
3. Верн Ж., «Діти капітана Гранта».
4. Даррелл Дж., «Моя сім'я та інші звірі», «Птахи, звірі й родичі» (1 за вибором).
5. Дефо Д., «Життя і незвичайні та дивовижні пригоди Робінзона Крузо».
6. Крюс Дж., «Тім Талер, або Проданий сміх».
7. Марк Твен, «Принц і злидар».
8. Монтгомері Л. М., «Емілі виростає» (трилогія «Емілі з Місячного Серпа»).
9. О. Генрі, «Вождь червоношкірих» та ін. (1–2 за вибором).
10. Олеша Ю. К., «Три товстуни».
11. Сенкевич Г., «Янко-музикант».
12. Сетон-Томпсон Е., «Маленькі дикуни».

13. Толстой Л. М., «Дитинство».
14. Треверс П., «Мері Поппінс».
15. Троєпольський Г. Н., «Білий Бім Чорне вухо».
16. Тургенєв І. С. Вірші в прозі («Горобець», «Собака», «Жебрак» та ін.) (2–3 за вибором).
17. Харріс Дж. Ч., «Казки дядечка Рімуса».
18. Шолом-Алейхем, «Хлопчик Мотл», «Пасха на селі».

Із сучасної літератури

1. Енде М., «Момо», «Нескінченна історія» (1 за вибором).
1. Ліндгрєн А., «Брати Лев'яче серце».
1. Нестлінгер К., «Пес іде у світ», «Начхати нам на огіркового короля!», «Гном у голові», «Летить, хрущі» (1–2 за вибором).
22. Ролінг Дж., «Гаррі Поттер і філософський камінь».
23. Шмітт Е. Е., «Оскар і Рожева Пані».

7 клас

1. Балада «Садко».
2. Вайсглас І., «Круки».
3. Васильєв Б. Л., «А зорі тут тихі».
4. Верн Ж., «Двадцять тисяч льє під водою».
5. Воннегут К., «Брехня».
6. Дікенс Ч., «Пригоди Олівера Твіста».
7. Дюма О., «Три мушкетери».
8. Крісті А., «Десять негрєнят».
9. Купер Ф., «Звіробій», «Останній із могікан» (1 за вибором).
10. Лондон Дж., «Біле Ікло», «Поклик предків» (1 за вибором).
11. Монтьомєрі Л. М., «Енн із «Зелених дахів».
12. Олкотт Л., «Маленькі жінки».
13. Осєєва В. О., «Дінка», «Дінка прощається з дитинством» (1 за вибором).
14. Пірс Ф., «Том і опівнічний сад».
15. Пушкін О. С., «Пісня про віщого Олега», «Повісті покійного Івана Петровича Белкіна», «Дубровський» (1 за вибором).
16. Рід Т. М., «Вершник без голови», «Квартєронка», «Морське вовчєня» та ін. (1 за вибором).
17. Вєллс Г., «Невидимець», «Машина часу» (1 за вибором).
18. Фраєрман Р. І., «Дикий собака динго, або Повість про перше кохання».
19. Хємінгвєй Е. «Кішка на дощі».
20. Шолохов М. О. «Доля людини».

Із сучасної літератури

1. Гавальда А., «35 кіло надії».
1. Гагеруп К., «Золота Вежа».
1. Колфєр Й., «Артеміс Фаул» («Код вічності» або ін.) (1 за вибором).
1. Льюїс К. С., «Хроніки Нарнії» (1–2 за вибором).

1. Пулман Ф., Трилогія «Темні початки» («Північне сяйво», «Магічний ніж», «Янтарне скло») (1–2 твори за вибором).
1. Сашар Л., «Ями».
27. Старк У., «Петер і червоний птах», «Мій друг Персі, Баффало Білл і я» (1 за вибором).
28. Уліцька Л., «Паперова перемога», дитячі оповідання (1–2 за вибором).
29. Сучасна зарубіжна поезія (1–2 твори за вибором).

8 клас

1. Апдайк Дж., «Завтра, завтра, завтра».
2. Бомарше П. О., «Севільський цирульник».
3. Бунін І. О., «Красуня».
4. Гурамішвілі Д., поезії (2–3 за вибором).
5. Думбадзе Н., «Я, бабуся, Іліко та Іларіон».
6. Лопе де Вега, «Собака на сіні».
7. Мелвілл Г., «Мобі Дік, або Білий Кит».
8. Мольєр, «Тартюф».
9. Распутін В. Г., «Уроки французької», «Прощання з Мат'юрою» (1 за вибором).
10. Рудакі. Газелі, рубаї, бейти (за вибором).
11. Руставелі Ш., «Витязь у тигровій шкурі».
12. Софокл, «Антігона».
13. Толкін Дж. Р., «Володар Перснів».
14. Фонвізін Д. І., «Недоросток».
15. Чичибабін Б., Поезії (1–2 за вибором).

Із сучасної літератури

1. Гордер Ю., «Світ Софії».
1. Зузак М., «Крадійка книжок».
1. Парр М., «Вафельне серце».
19. Старк У., Твори для підлітків.
20. Таунсенд С., «Тємний щоденник Адріана Моула».
21. Шведер О. Г., «Сни шовкопряда».
22. Сучасна зарубіжна поезія (1–2 твори за вибором).

9 клас

1. Акутагава Р., «Ніс» та ін. (1 за вибором).
2. Бальзак О., «Батько Горіо», «Шагренева шкіра» (1 за вибором).
3. Бронте Ш., «Джейн Ейр».
4. Гоголь М. В., «Ніс», «Портрет» (1 за вибором).
5. Грибоєдов О. С., «Лихо з розуму».
6. Гюго В., «Собор Паризької Богоматері».
7. Кузнецов А. В., «Бабин Яр».
8. Лермонтов М. Ю., «Мцирі».

9. Меріме П., «Кармен».
10. По Е., «Ельдорадо» та ін..
11. Пушкін О. С., «Маленькі трагедії» (1 за вибором).
12. Ремарк Е. М., «Три товариші», «Життя в борг» (1 за вибором).
13. Сенкевич Г., «Камо грядеші?».
14. Стругацькі А. і Б., «Важко бути богом».
15. Шиллер Ф., «Івікові журавлі», «Підступність і кохання», «Розбійники», «Вільгельм Телль» (1 за вибором).

Із сучасної літератури

16. Геддон М., «Загадковий нічний інцидент із собакою».
17. Космовська Б., «Позолочена рибка».
18. Нестлінгер К., «Маргаритко, моя квітко».
19. Сучасна зарубіжна поезія (1-2 твори за вибором).

Кіноповісті та кіноромани

1. Еймі Бендер, «Таємний знак» (США, 2010, реж. М. Агрело).
2. Хосе Рівера, Тім Салліван, «Листи до Джульєтти» (США, 2010, реж. Г. Вінік).
3. Майкл Морпурго, «Бойовий кінь» (США, 2012, реж. Стівен Спілберг).
4. або інші (1–2 за вибором).